

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Bestuur 2011

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09-264 5055
fax 09-264 5073
Paul.Goetghebeur@telenet.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiastraat 105
9000 Gent
tel. 0497-848882
Ferdinand.cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51
9032 Wondelgem

Leden

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge
Cyrilla Gillis, 9940 Evergem
Hilde Mortier, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Karel Reusens, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Marie-Stéphanie Samain, 9820 Merelbeke
Frank Schautteet, 9000 Gent
Em. Prof. P. Van der Veken, 9052 Zwijnaarde

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)
<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin
Hortulana, Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. & fax: 09-264 5073
Chantal.Dugardin@UGent.be

Bankrekening: IBAN- BE21 0011 1921 5403 / BIC- GEBA BE BB

Titelplaat: *Buddleja alternifolia*, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Buddleja_alternifolia_A.jpg, foto Wouter Hagens.
Achterkaft: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Buddleja_lindleyana_inflor1.jpg,
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Starr_041018-48_Buddleja_madagascariensis.jpg

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 30 - nr. 2 - juni 2011

ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Redactioneel	p. 50
Agenda 2011	p. 51
Gentse Feesten in de Plantentuin	p. 51
Mosaïc, een tuin voor culturen, en Poperinge: de hop	p. 54
Looplijst MDT 2011 - 05	p. 60
Tien jaar later: de Mediterrane tuin	p. 68
Buddleja	p. 78
Er zijn rozen en rozen	p. 91
De piepkleine fietstocht op 9 april	p. 95
Les jardins d'Aywiers: 'Fête des plantes et du jardin'	p. 98
Twee arboreta op 1 dag	p. 100
Lidgeld 2011	p. 108

Redactioneel

Beste Vrienden, en eveneens zeer gewaardeerde andere lezers,

Samen met 67 andere Vrienden van de Plantentuin kom ik net terug van een heerlijk ontspannende reis naar een selectie van Zuid-Engelse tuinen. Voor een plantenliefhebber was dat genieten op zijn best, en met zijn allen zijn we de organisatoren uitermate dankbaar voor hun inzet !

Tijdens deze reis kwam een vraag naar de identiteit van het rupsje dat verschrikkelijk veel houdt van Salomonszegel. Ik ken de specificiteit van veel herbivore insecten, en ik had zo halvelings met een gok geantwoord "het Salomonszegelrupsje". En nu blijkt dat bijna correct te zijn, het gaat inderdaad om een insect waarvan de larve (het rupsje) zich exclusief voedt met bladeren van Salomonszegel, meer bepaald een Europese soort wesp, de Salomonszegelbladwesp (*Phymatocera aterrima*).

's Avonds op de hotelkamer had ik eindelijk wat tijd om een boek te lezen, een echte aanrader voor personen met een botanische belangstelling. Het is een werkje van Jonathan Silvertown, gepubliceerd in 2009, met de prachtige titel, overgenomen uit een Welsh spreekwoord, "An orchard inside". Binnen in een appel liggen de zaden, elk zaadje kan uitgroeien tot een nieuwe appelboom, dus binnen in een appel ligt een boomgaard te wachten...

"In onze aanbieding" kan worden "Vraag en aanbod" ?

Bij Mevr. Maria Buysse is een prachtige, grote Aloë gratis af te halen.
Adres : Visitatiestraat 64, 9040 Gent; graag een afspraak tel. 0499 400 490.

Misschien is het opstarten van dit type *rubriek* geen slecht idee, en dan in de twee richtingen : *Vraag én aanbod*. Heeft u te veel zaailingen van een interessante plant, of zoekt u al jarenlang een ontbrekende soort voor uw collectie, laat het ons weten. We zijn benieuwd naar uw reacties.

Onze hortulana krijgt geregeld aanbiedingen voor overname van planten, en voorlopig zal zij deze vragen en aanbiedingen verzamelen, op haar emailadres: Chantal.Dugardin@UGent.be.

Uw redacteur,
Paul Goetghebeur

Agenda 2011

Juli

Zo 3 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: vaste betrekkingen in de natuur

17 – 24 Gentse Feesten (zie verder)

Augustus

Zo 7 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: smaak, geur en kleur in de zomer

Za 27 Trompenburg en Rotterdam

September

Zo 4 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: verspreiding van zaden

Za 10 Le jardin des cultures, Ancoisne (FR)., en Poperinge

Oktober

Zo 2 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin, thema: de kleur en smaak in de herfst

November

Zo 6 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin

Zo 13 Campo Santo

December

Za 10 14u30 Algemene Vergadering

Gentse Feesten in de Plantentuin

Thema's Rondleidingen

Zon 17 juli: chemie in het plantenrijk.

Ma 18 juli: het seksuele leven bij planten.

Di 19 juli: vezelplanten.

Wo 20 juli: het bos (jaar van het bos).

Do 21 juli: rondleiding in Gents dialect.

Vrij 22 juli: op uw gezondheid! Over bier, wijn, gedistilleerd en andere alcoholische brouwsels.

Za 23 juli: wat bracht Columbus op ons bord?

Zon 24 juli: tropische voedingsgewassen.

De rondleidingen, van 14.30 uur tot 16 uur, starten aan het Palmarium in de Plantentuin.

Nocturnes

Op zaterdag 23 en zondag 24 juli zijn er avondrondleidingen van ongeveer 1 uur. Vertrek tussen 20 en 21 uur aan het Palmarium.

Woensdag 20 juli: kinderworkshop “creatief met plantenmateriaal”

In de Plantentuin is er op woensdag 20 juli van 14u30 tot 16 uur voor kinderen van 6 tot 12 jaar een workshop onder de noemer: ‘**creatief met plantenmateriaal**’. Dit jaar is het thema “fossielen”. Velen denken dat fossielen altijd zeer oud zijn. Dit is niet terecht. Er zijn vele zeer jonge fossielen bekend, ontstaan in voor mensen bekende periodes. En we gaan dat bewijzen!

In het Palmarium maken de kinderen, onder professionele begeleiding, naar eigen fantasie met plantenmateriaal en klei een fossiel van een zeedier. Zij kunnen het mee naar huis nemen. Maar een beter idee is, hun ondertussen versteende fossiel, op zondag 2 oktober om 9u50 uur te komen afwerken en vernissen.

Op die zondag is er in de Plantentuin om 10 uur een gratis rondleiding met als thema “kleur en smaak in de herfst”, een leuke activiteit voor wie met het kind aanwezig is.

Om het beheersbaar te houden is het aantal deelnemers beperkt tot 25. Vooraf inschrijven is noodzakelijk en kan via e-mail “karel@aol.be” of telefonisch 09 222 73 72.

De deelname voor de 2 activiteiten bedraagt 5 euro per kind, te betalen bij de aanvang van de workshop op 20 juli.

Zondag 24 juli: Kleinschalige plantenruil

Van 14u30 tot 17 uur kan je in de Plantentuin een plant komen ruilen. Het is ruilen in de zin dat er niet betaald wordt. Wie een (of meerdere) plant(en) brengt en aan de ruiltafel toevoegt mag een (of meerdere) plant(en) van ongeveer dezelfde waarde meenemen.

Om het kleinschalig te houden wordt het aantal aangebrachte planten (en dus ook meegenomen planten) beperkt tot maximum vijf.

Met koffie of pint kunnen we nog even napraten en misschien ook even verrast worden door een originele aanwinst.

Zondag 24 juli van 14u30 tot 17 uur: EHBD (of : eerste hulp bij determinaties)

Op welke manier kan dat ? Zeer eenvoudig !

Thuis, in de tuin, of ergens onderweg naar uw werk heeft u een een rare plant gezien, die vreemde bloemen vormt, en u weet absoluut niet waar die vandaan komt, of tot welke soort deze plant behoort.

U brengt een takje van deze plant mee, en in het Palmarium is een expert aanwezig die voor u de naam van die plant opzoekt. U kan verder nog meer nuttige informatie krijgen, over eetbaarheid, giftigheid, levensduur, groeivorm, enz., natuurlijk in de mate van de beschikbaarheid van gegevens.

Kamerplanten, snijbloemen, foto's of andere afbeeldingen komen ook wel in aanmerking, maar door de omvang van het mogelijk aantal soorten kan een oplossing iets moeilijker (tot onmogelijk) te vinden zijn.

We hopen om een mooie lijst van interessante planten bijeen te krijgen, en als dat lukt dan komt er een verslagje in dit tijdschrift.

Zaterdag en zondag 23 en 24 juli: Tweedehandsbeurs van boeken over planten

Tijdens de nocturnes, op zaterdag en zondag van 19u30 tot 22 uur, en op zondagnamiddag van 14u30 tot 17 uur is er in het Palmarium een tweedehandsbeurs met boeken over planten, tuinen en landschappen (met medewerking van Oxfam Solidariteit).

Een unieke gelegenheid om onze visie over de plantenwereld een beetje te verruimen!

Mosaïc, een tuin voor culturen, en Poperinge: de hop

Zaterdag 10 september 2011

We starten met een bezoek aan **Mosaïc**, een feest van planten, kleuren en indrukken.

De Metropool Rijsel heeft een rijk verleden, en is al lang een thuis geweest voor velen die er van dicht of ver kwamen werken. Denk maar aan de Vlamingen die er in de koolmijnen, de textiel of de bieten met hard zwoegen hun brood verdienden. Tegenwoordig woont er een veelkleurig palet van 68 nationaliteiten.

In 2004, naar aanleiding van "Rijsel, culturele hoofdstad van Europa", werd op een gesaneerde voormalige industriële site bij een nabijliggend park, een thematuin ontworpen en gerealiseerd, 33 hectare groen ingericht door tuin- en landschapsarchitecten uit vele landen. Een lofzang op de diversiteit van de Metropool, en in het bijzonder aan de volkeren die mee hun stempel op het gebied hebben gedrukt.

Mosaïc stap je binnen via een oude treinwagon. De reis kan beginnen. In een eerste deel wandel je langs een bosachtig landschap en kom je zo in het tuinengedeelte waar een dertigtal tuinarchitecten aan de slag ging. Daar ruik, zie en ervaar je de *mélange* die Rijsel rijk maakt: tien tuinen met sculpturen die refereren naar ondermeer Vlaanderen, Afrika, Portugal, Azië en Groot-Brittannië. Geurende planten, vijgenbomen, tijm en anijs bedwelmen je zintuigen. Een Chinees looppad onthult jasmijn en bamboe. een Britse telefooncel doet dienst als doorgang tot de "Rain Garden" en als het er niet regent kan je het sportief doen regenen. Een Vlaamse reus wacht je op en in de Vlaamse tuin staan er inderdaad "koterijen".

Verwacht je niet aan een strikt botanische invulling van de thematuinen. De eigen sfeer van elke tuin wordt ook opgeroepen door de architectuur en het decor.

We eindigen onze wereldwandeling in een grote serre waar we een een-

voudige maaltijd kunnen bestellen. Het lokale bier smaakt er heerlijk. Buiten is er mogelijkheid tot pic-nic. Na Mosaïc brengen we een bezoek aan Poperinge.

POPERINGE

Een bezoek aan Poperinge is beter te appreciëren met een elementaire notie van het geologisch verleden. Ongeveer 70 miljoen jaar geleden (het Tertiair tijdvak) was Vlaanderen overspoeld door de zgn. Ieperiaanzee. Op de bodem stapelden zich dikke zand-, leem- en kleilagen op. De kleilaag werd het eerst bestudeerd in Ieper. Het Ieperiaan is een grijsgroene klei, die in West-Vlaanderen ongeveer 100 m dik is.

Verschillende malen werd Vlaanderen overspoeld door zeeën met als gevolg het wisselend voorkomen van lagen klei, leem en zand.

Na de Ieperiaanzee was de Pariseliaanzee de belangrijkste zee die een wat meer zandige klei over het ganse Poperingse grondgebied afzette. Maar deze kleilaag erodeerde echter weg, behalve op sommige plaatsen zoals bv in het Helleketelbos.

Na de laatste ijstijd was er sediment af- en aanvoer door waterafvoer en rivieren, maar een groot deel van West-Vlaanderen werd bedekt met zandleem aangevoerd door de wind. Deze grondsoort is uiterst belangrijk voor de landbouw.

Uiteraard is de zandleemlaag overal niet even dik en op sommige plaatsen erodeerde ze weg. De steriele kleilagen, niet geschikt voor landbouw, komen er aan het daglicht (wetenschappelijk zegt men: de laag dagzoomt). Deze plaatsen noemt men in de volksmond **kleikoppen**. De lokatie van de kleikoppen is meestal op heuvelruggen tussen de rivieren IJzer en Vleterbeek. Het zijn de enige zeer kleine overgebleven restanten van het Atlantisch eikenbos (zomereik met zijn natuurlijke begeleiders) dat lang geleden de kustgebieden bedekte: Helleketelbos, De Gapaard, Kasteel Koudhof, Domein De Lovie, Dozingem dat met enkele andere bossen nu het boscluster Sixtus noemt enz.

De ondoordringbare Ieperiaan kleilaag, die soms op geringe diepte ligt,

is de verklaring voor de talrijke kleine vijvers, typisch in het landschap. Deze vijvers dienen als drinkplaatsen en vroeger ook als wasplaatsen voor het vee. De meest circulaire vijvertjes werden echter gevormd na het wegblazen van de zandleem door oorlogsbommen (WO I en II).

Lang geleden ontdekten de bewoners van de streek dat, op sommige plaatsen, de klei (Ieperiaan) bijzonder geschikt is als grondstof voor het bakken van stenen. Het zijn de opvallende geelbleke bakstenen. De drie grootste monumenten van Poperinge, de St Bertinuskerk, de St Janiskerk en de Onze-Lieve-Vrouwekerk en ook andere bouwwerken zijn eruit vervaardigd. De Poperingse baksteennijverheid floreerde van de 13de tot de 18de eeuw. Hier en daar ziet men in de streek nog een oude ronde schouwpijp maar de laatste oven werd ongeveer 50 jaar geleden gedoofd.

De enkele voormalige steenbakkerijen en vooral de kleiontginningen, nu zeer interessante biotopen, zijn tot heden toe niet toegankelijk voor het publiek.

Uiteraard hadden de steenbakkerijen veel brandstof nodig van de eikenbossen en voor de duurzaamheid werden andere loofbomen zoals beuk aangeplant. Met het opkomen van de hopteelt, die rechte palen van wel 8 m nodig had, werden vooral op de steriele kleikoppen, hiervoor geschikte coniferen aangepand (den en spar, later Douglas enz).

Het Poperings landschap heeft een licht golvend karakter. Poperinge is de oudste site langs de Vleterbeek. De beek ontspringt op de flanken van de Catsberg en mondt uit in de IJzer. In de Romeinse tijd was de site de kruising van de hoofdbaan Kortrijk-Ieper-Duinkerke met de Vleterbeek. In de Frankische periode vestigde er zich een familie met de naam Purn en het kruispunt noemde Pupurningha.

In de middeleeuwen was Poperinge een textielcentrum. De Vleterbeek werd omgevormd tot een kanaal om de lakenhalle (plaats waar textiel, vooral gemaakt uit wol, werd verhandeld) met schepen te kunnen bereiken. De Vleterbeek noemt nu nog, ten oosten van de stad, "Poperingse vaart".

In 1322 verkreeg Ieper het monopolie als textielcentrum. Het was aanleiding tot heel wat twisten. De hardnekkige strijd van de Poperingenaars voor het behoud van de textielhandel bezorgde hun de bijnaam **keikoppen**. Aan deze bijnaam herinneren nu de woonwijk Keikopwijk, het Keimonument op de Grote Markt enz.

Van de 7de eeuw tot de Franse revolutie (eind 18de eeuw) behoorde het gebied tot de St Bertinus abdij van Sint-Omaars (het huidige "Saint-Omer" in Frankrijk). Het impliceerde dat alleen kerkelijke bouwwerken mochten worden uitgevoerd en, door tussenkomst van het machtige Ieper, zeker geen muren en wallen om de stad te beschermen. Bij de gewapende conflicten met Ieper, omwille van de textiel, was het uitzichtloos voor de keikoppen.

De textielindustrie verminderde en werd geleidelijk vervangen door telen van hop (*Humulus lupulus*), een plant geïntroduceerd door de abdij van Sint-Omaars. Ongeveer halfweg de 16de eeuw besloot de toenmalige abt de hopteelt in de streek van Poperinge te verbeteren en te beschermen. Het keuren, wegen, afstempelen en merken gebeurde voortaan centraal, in een openbare weeginstelling, de Stadsschaal van Poperinge. Deze handelingen vonden later echter meer en meer plaats op de kwekerijen zelf zodat het gebouw in onbruik geraakte in de jaren 1960. Men opperde toen het idee in het Stadsschaal-complex een Nationaal Hopmuseum in te richten. Het werd "Hopmuseum Poperinge" dat recent volledig werd vernieuwd.

Het museum stelt tentoon alles wat met het "brouwersgoud" te maken heeft, van de beginjaren van Poperinge tot nu, verdeeld over 4 verdiepingen.

Het bezoek zal worden gegidst (ca 1 u 30'). Na het bezoek is er gelegenheid tot het proeven van een streekbiertje in het café van het pand langs de straatzijde. In dit pand werd op 21 maart 1941 Dirk Frimout geboren.

Nu volgt nog iets over hop en het hoplandschap. Voor Poperingse ingewijden en experts zal het wel overbodig zijn. Maar het is toch interes-

sant voor de leek, als voorbereiding voor een bezoek aan de streek. De plant (*Humulus lupulus*) behoort tot de Hennepfamilie (Cannabaceae) en komt in het gehele noordelijk halfmond in het wild voor. Het is een met wortelstok doorlevende (ong. 10 tot 15 jaar), tweehuizige klimplant. De ranken zijn met kleine stekels bezet waarmee ze zich hechten bijvoorbeeld aan de draden die ze dan als een "wolfje" omkluwen. De niet bevruchte vrouwelijke bloemen leveren de hopbellen die lupuline bevatten, het bittere gele poeder. De meeldraadbloemen hangen in lange pluimen aan mannelijke planten en dienen dus zover mogelijk uit de buurt te blijven, bij politiereglement.

Er bestaan verbazend veel verschillende hoprassen. Bijna elk hopproducerend land heeft specifieke rassen. Men onderscheidt aromatische en bittere (of alfa-) hopsoorten. De meeste soorten zijn 'hoogstam' (8 m) maar er is nu ook 'laagstam', ongeveer 4 m.

In Poperinge is 'Target' het meest voorkomend wegens zijn goede resistentie en hoge opbrengst. In Duitsland heb je bijvoorbeeld het ras 'Hallertau' (met lichtgroen blad) en het aanverwante 'Magnum' met een hoog lupuline gehalte tot 15%. Het nadeel van 'Magnum' is gevoeligheid voor ziekten. Deze oude Duitse rassen die ook geschikt zijn voor hopperscheuten, worden in Poperinge gekweekt. 'Brewersgold' is een oud Engels ras, afkomstig van een wilde Canadese hop, met grote knoppen en met de meest donkergroene bladeren. We vermelden nog de variëteit "*Humulus lupulus aureum*", een sierhop met goudgeel blad.

Hopteelt is arbeidsintensief en vereist speciale manipulaties, materialen en aangepaste werktuigen, het ganse jaar door.

In het voorjaar wordt deskundig geploegd om de scheuten dicht bij de oppervlakte te brengen ondermeer voor het oogsten van hopperscheuten. Snoeien dient om de sterkste scheuten goed te laten ontwikkelen. De klimdraden worden aangebracht. De snelgroeiende ranken worden manueel per 2 of 3, rechtsdraaiend geleid langs de draad tot een hoogte van ongeveer 1 m.

In de zomer leidt men ranken verder langs de draad, tot ongeveer 2 m. De

onderste bladeren worden verwijderd wat ondermeer helpt tegen ziekten. Een belangrijk werk is het 'scheren' van de ranken met een sikkkel aan een lange stok. Men slaat de toppen af van de scheerranken; zo ontwikkelen nieuwe zijrankes in de bladoksels. Deze zijrankes dragen de bellen.

Ongeveer begin september is de oogstperiode. Het plukken van de bellen, dat tegenwoordig volledig machinaal is, moet op het juiste tijdstip gebeuren. Daarna worden de bellen gedroogd in een ast. Er volgt een eventuele stockering en dan het persen van de gedoogde bellen in zakken en pakken.

In het najaar dient men het veld klaar te maken voor de volgende oogst. De resterende stengels worden dan zorgvuldig weggesneden. Palen en draden worden gecontroleerd, hersteld enz.

De hopteelt is het meest geconcentreerd op de valleihellingen van de Vleterbeek. Na het hoptemuseum volgt een wandeling van 1,5 km door typische hoptevelden met expert uitleg. Als alternatief, voor diegenen die niet wensen te wandelen, is een kort bezoek voorzien aan het Frimout Park, goed voor enkele honderden meter.

Als afsluiter houden we even halte bij het Britse militair kerkhof Lijssenthoek.

In 1915 sloegen de Fransen hun hospitaaltenten op bij de hoeve van Remi Quaghebeur, gelegen aan de Lijssenthoek. Wie aan de verwondingen bezweek, kreeg een laatste rustplaats in de wei. Later bouwden de Engelsen de hoeve om tot het Remy Hospital. De rijen houten kruisjes groeiden in nauwelijks 3 jaar tijd tot het grootste oorlogskerkhof met ruim 10 000 graven. Later werden de kruisjes vervangen door rechthoekige witte Portlandstenen* wat het kerkhof nu een indrukwekkende aanblik geeft. De beplanting is verschillend bij iedere zerk. Drie Libanese ceders, geplant in 1920, spreiden hun schaduw uit over de graven.

Enkele merkwaardige graven zijn van 20 Duitsers, van de enige vrouw, een verpleegster, van het jongste, 15 jaar, en het oudste slachtoffer 52 jaar, van 35 Chinezen, de zgn. Tsjings enz.

*Portlandsteen is een weersbestendige kalksteen die gevonden wordt in de krijtrotsen van Zuid-Engeland, in het bijzonder op het schiereiland Portland, gelegen in Dorset tussen Torquay en Southampton. Het is een sedimentgesteente met fossielen. De steen bestaat uit kleine samengeklitte kalkbolletjes (calciet, calciumcarbonaat). Het geeft een zeer speciaal uitzicht aan de steen. De bolletjes zijn zandkorrels (kwarts) waar- rond, door getijdenwerking, sterke stromingen en hevige golfslag in de loop van miljoenen jaren, een kalkomhulsel werd gevormd.

Praktisch:

Vertrek: op zaterdag 10 september 2011 vertrekken we om 9 uur stipt aan de P&R parking, Land van Rodelaan te Gentbrugge.

Prijs en inschrijving: de prijs bedraagt 35 à 40 € per persoon. De juiste prijs wordt U medegedeeld door de secretaris (zie gegevens op bin- nenkaf) bij de noodzakelijke inschrijving. Betaling vóór 31 augustus op rekening van de Vrienden van de Plantentuin (zie binnenkaf).

“Poperinge” vermelden a.u.b. Het aantal deelnemers is beperkt tot 35.

Is begrepen in de prijs: de reis met luxecar, de toegang tot de tuin, het bezoek met gids aan het hopmuseum en een lokaal hopbierje.

Organisatie: samenwerking van Trees en Walter, Hilde en Karel

Looplijst MDT 2011-05

Deze looplijst geeft de situatie weer van de Mediterrane tuin, opgeno- men begin mei 2011. Een aantal planten was toen (nog ?) niet opgedo- ken, hun huidige aanwezigheid is voorlopig niet gegarandeerd.

Voor deze afdeling geldt in het bijzonder dat een meervoudig bezoek, in de diverse seizoenen zeker de moeite waard is !

T Mediterranea 101 = eerste perceel, links, langs breed pad

010 Iris musulmanica

Iridaceae

020 Aristolochia baetica

Aristolochiaceae

030	<i>Carmichaelia ensyii</i>	Fabaceae
040	<i>Opuntia cymochila</i>	Cactaceae
050	<i>Melicytus crassifolius</i>	Violaceae
060	<i>Cycas revoluta</i>	Cycadaceae
070	<i>Cycas revoluta</i>	Cycadaceae
080	<i>Ephedra minima</i>	Ephedraceae
090	<i>Cistus monspeliensis</i>	Cistaceae
100	<i>Ilex integra</i>	Aquifoliaceae
105	<i>Lupinus arboreus</i>	Fabaceae
110	<i>Pycnanthemum pilosum</i>	Lamiaceae
120	<i>Nepeta cataria</i>	Lamiaceae
122	<i>Aristolochia baetica</i>	Aristolochiaceae
125	<i>Galanthus woronowii</i>	Amaryllidaceae
130	<i>Jasminum fruticans</i>	Oleaceae
140	<i>Iberis sempervirens</i>	Brassicaceae
150	<i>Myrcianthes coquimbensis</i>	Myrtaceae
160	<i>Paradisea liliastrum</i>	Agavaceae
165	<i>Eriobotrya "obovata"</i> FOUT	Rosaceae
170	<i>Salvia chamaedryoides</i>	Lamiaceae
180	<i>Galanthus plicatus</i>	Amaryllidaceae
190	<i>Halimodendron halodendron</i>	Fabaceae
200	<i>Galanthus graecus</i>	Amaryllidaceae
210	<i>Ferula communis</i>	Apiaceae
215	<i>Narcissus cyclamineus</i>	Amaryllidaceae
220	<i>Campylotropis macrocarpa</i>	Fabaceae
225	<i>Galanthus graecus</i>	Amaryllidaceae
230	<i>Agapanthus species</i>	Agapanthaceae
240	<i>Muscari azureum</i>	Hyacinthaceae
250	<i>Melianthus minor</i>	Melianthaceae
260	<i>Ecballium elaterium</i>	Cucurbitaceae
270	<i>Caccinia crassifolia</i>	Boraginaceae
280	<i>Galanthus ikariae</i>	Amaryllidaceae
290	<i>Cneorum tricoccon</i>	Rutaceae
300	<i>Sapindus mukorossi</i>	Sapindaceae
310	<i>Agapanthus species</i>	Agapanthaceae
320	<i>Capparis spinosa</i> var. <i>inermis</i>	Capparaceae

330	<i>Acanthus mollis</i>	Acanthaceae
340	" <i>Scilla verna</i> " FOUT	Hyacinthaceae
350	<i>Galanthus elwesii</i>	Amaryllidaceae
360	<i>Viburnum awabuki</i>	Adoxaceae
370	<i>Lavandula latifolia</i>	Lamiaceae
380	<i>Cupressus sempervirens</i>	Cupressaceae
390	<i>Convolvulus cneorum</i>	Convolvulaceae
400	<i>Passiflora inornata</i>	Passifloraceae
410	<i>Triteleia laxa</i>	Themidaceae
420	<i>Bursaria spinosa</i>	Pittosporaceae
440	<i>Eryngium planum</i>	Apiaceae
450	<i>Arabis procurrens</i>	Brassicaceae
460	<i>Viburnum arboricola</i>	Adoxaceae
470	<i>Smilax aspera</i>	Smilacaceae
480	<i>Quercus acutissima</i> ("libani")	Fagaceae
490	<i>Paliurus spina-christi</i>	Rhamnaceae
500	<i>Buxus harlandii</i>	Buxaceae
510	<i>Sophora davidii</i>	Fabaceae
520	<i>Ficus afghanistanica</i>	Moraceae
530	<i>Lagerstroemia indica</i>	Lythraceae
535	<i>Eucomis comosa</i>	Hyacinthaceae
540	<i>Eucalyptus neglecta</i>	Myrtaceae
550	<i>Buxus myrica</i>	Buxaceae
555	<i>Eucomis pole-evansii</i>	Hyacinthaceae
560	<i>Convolvulus cneorum</i>	Convolvulaceae
570	<i>Eucomis pole-evansii</i>	Hyacinthaceae
580	<i>Buxus henryi</i>	Buxaceae
585	<i>Eucomis vandermerwei</i>	Hyacinthaceae
590	<i>Smilax aspera</i>	Smilacaceae
600	<i>Pittosporum illicioides</i>	Pittosporaceae
610	<i>Azara microphylla</i>	Salicaceae
620	<i>Brimeura amethystina</i>	Hyacinthaceae
630	<i>Melianthus comosus</i>	Melianthaceae
640	<i>Melicytus obovatus</i>	Violaceae
650	<i>Sophora microphylla</i>	Fabaceae
660	<i>Olea europaea</i>	Oleaceae

T Mediterranea 102 = tweede perceel, links, langs hoge muur

010	<i>Podocarpus nivalis</i>	Podocarpaceae
020	<i>Cupressus sempervirens</i>	Cupressaceae
030	<i>Luma apiculata</i>	Myrtaceae
040	<i>Bauhinia yunnanensis</i>	Fabaceae
045	<i>Belamcanda chinensis</i>	Iridaceae
050	<i>Vitex agnus-castus</i>	Lamiaceae
060	<i>Cymbalaria pallida</i>	Plantaginaceae
070	<i>Nerium oleander</i>	Apocynaceae
090	<i>Iberis umbellata</i>	Brassicaceae
120	<i>Quercus ilex x ballota</i>	Fagaceae
130	<i>Saponaria ocymoides</i>	Caryophyllaceae
140	<i>Viburnum tinus</i>	Adoxaceae
160	<i>Sophora microphylla</i>	Fabaceae
170	<i>Carpenteria californica</i>	Hydrangeaceae
180	<i>Atropanthe sinensis</i>	Solanaceae

T Mediterranea 103 = derde perceel, langs hoge muur

010	<i>Muehlenbeckia axillaris</i>	Polygonaceae
020	<i>Colquhounia coccinea</i>	Lamiaceae
030	<i>Buxus colchica</i>	Buxaceae
040	<i>Vestia foetida</i>	Solanaceae
050	<i>Firmiana simplex</i>	Malvaceae
060	<i>Sophora microphylla</i> var. <i>fulvida</i>	Fabaceae
070	<i>Ozothamnus species</i>	Asteraceae
080	<i>Triteleia peduncularis</i>	Themidaceae
090	<i>Ribes gayanum</i>	Grossulariaceae

T Mediterranea 104 plantenbakken, achteraan

010	<i>Salvia guaranitica</i>	Lamiaceae
020	<i>Thamnocalamus tessellatus</i>	Poaceae

T Mediterranea 105 plantenbakken, achteraan

010	<i>Arthropodium candidum</i>	Laxmanniaceae
020	<i>Myrtus communis</i>	Myrtaceae
030	<i>Araujia sericifera</i>	Apocynaceae
040	<i>Cupressus sempervirens</i>	Cupressaceae

050	<i>Erinus alpinus</i>	Plantaginaceae
060	<i>Helichrysum italicum</i>	Asteraceae

T Mediterranea 106 plantenbakken, vooraan

010	<i>Origanum rotundifolium</i>	Lamiaceae
020	<i>Melianthus major</i>	Melianthaceae
030	<i>Campsis grandiflora</i>	Bignoniaceae

T Mediterranea 201 perceel, startend bij derde en smal pad

010	<i>Phyla nodiflora</i>	Verbenaceae
020	<i>Libertia grandiflora</i>	Iridaceae
030	<i>Prostanthera cuneata</i>	Lamiaceae
050	<i>Biarum tenuifolium</i>	Araceae
060	<i>Libertia ixioides</i>	Iridaceae
070	<i>Ruellia humilis</i>	Acanthaceae
080	<i>Paeonia daurica</i>	Paeoniaceae
100	<i>Salvia candelabrum</i>	Lamiaceae
120	<i>Allium macranthum</i>	Alliaceae
130	<i>Lycoris aurea</i>	Amaryllidaceae
150	<i>Agapanthus longispathus</i>	Agapanthaceae
160	<i>Hoheria lyallii</i>	Malvaceae
170	<i>Opuntia humifusa</i>	Cactaceae
180	<i>Drypis spinosa</i>	Caryophyllaceae
190	<i>Teucrium fruticans</i>	Lamiaceae
200	<i>Leopoldia comosa</i>	Hyacinthaceae
210	<i>Reseda complicata</i>	Resedaceae
220	<i>Eriogonum wrightii</i>	Polygonaceae
230	<i>Caccinia strigosa</i>	Boraginaceae
250	<i>Agapanthus campanulatus</i>	Agapanthaceae

T Mediterranea 202 idem, deel 2

010	<i>Ugni molinae</i>	Myrtaceae
020	<i>Physochlaina orientalis</i>	Solanaceae
030	<i>Sternbergia candida</i>	Amaryllidaceae
030	<i>Sedum dasyphyllum</i>	Crassulaceae
040	<i>Allium nevskianum</i>	Alliaceae
050	<i>Euphorbia dulcis</i>	Euphorbiaceae

060	<i>Paeonia mascula</i> subsp. <i>triternata</i>	Paeoniaceae
070	<i>Muehlenbeckia axillaris</i>	Polygonaceae
080	<i>Rhamnus taquetii</i>	Rhamnaceae
090	<i>Paradisea liliastrum</i>	Agavaceae
100	<i>Merendera sobolifera</i>	Colchicaceae
110	<i>Pelargonium endlicherianum</i>	Geraniaceae
120	<i>Cissus striata</i>	Vitaceae
130	<i>Paeonia clusii</i>	Paeoniaceae
170	<i>Petrophytum cinerascens</i>	Rosaceae
180	<i>Acantholimon hohenackeri</i>	Plumbaginaceae

T Mediterranea 301 perceel, startend langs Succulentenkas

010	<i>Sempervivum ciliosum</i>	Crassulaceae
020	<i>Berkheya purpurea</i> cf	Asteraceae
030	<i>Digitalis micrantha</i>	Plantaginaceae
040	<i>Glaucium flavum</i>	Papaveraceae
050	<i>Thapsia garganica</i>	Apiaceae
060	<i>Tigridia pavonia</i> 'Rosea'	Iridaceae
065	<i>Crocus tommasinianus</i>	Iridaceae
070	<i>Jovibarba heuffelii</i>	Crassulaceae
080	<i>Cyclamen coum</i>	Primulaceae
090	<i>Moricandia ramburii</i>	Brassicaceae
100	<i>Eremurus himalaicus</i>	Asphodelaceae
110	<i>Carex kobomugi</i>	Cyperaceae
120	<i>Dianella tasmanica</i>	Hemerocallidaceae
130	<i>Cyclamen hederifolium</i>	Primulaceae
140	<i>Allium cristophii</i>	Alliaceae
150	<i>Muscari latifolium</i>	Hyacinthaceae
160	<i>Melicytus obovatus</i>	Violaceae
165	<i>Cyclamen purpurascens</i>	Primulaceae
170	<i>Romulea bulbocodium</i>	Iridaceae
175	<i>Libertia ixioides</i>	Iridaceae
180	<i>Sieversia campanulata</i>	Rosaceae
190	<i>Allium hookeri</i>	Alliaceae
195	<i>Hoheria sexstylosa</i>	Malvaceae
200	<i>Bomarea edulis</i>	Alstroemeriaceae
220	<i>Ballota acetabulosa</i>	Lamiaceae
230	<i>Pittosporum tobira</i>	Pittosporaceae

260	<i>Paeonia tenuifolia</i>	Paeoniaceae
270	<i>Geranium collinum</i>	Geraniaceae
280	<i>Phlomis samia</i>	Lamiaceae
290	<i>Lygeum spartum</i>	Poaceae
300	<i>Albizzia julibrissin</i>	Fabaceae
310	<i>Perovskia scrophulariifolium</i>	Scrophulariaceae
320	<i>Arum concinnum</i>	Araceae
330	<i>Ballota pseudodictamnus</i>	Lamiaceae
340	<i>Scopolia caucasica</i>	Solanaceae
350	<i>Arisaema flavum</i>	Araceae
360	<i>Allium carinatum</i>	Alliaceae
370	<i>Carlina acaulis</i> subsp. <i>acaulis</i>	Asteraceae
380	<i>Heimia salicifolia</i>	Lythraceae
385	<i>Helleborus vesicarius</i>	Ranunculaceae
390	<i>Arisaema flavum</i>	Araceae
400	<i>Iris sintenisii</i> subsp. <i>urumowii</i>	Iridaceae
410	<i>Arisaema flavum</i>	Araceae
415	<i>Rumex scutatus</i>	Polygonaceae
420	<i>Paeonia mascula</i> subsp. <i>bodurii</i>	Paeoniaceae
430	<i>Caccinia strigosa</i>	Boraginaceae
440	<i>Galanthus peshmenii</i>	Amaryllidaceae
450	<i>Plantago arenaria</i>	Plantaginaceae
460	<i>Berkheya purpurea</i>	Asteraceae
470	<i>Cyclamen hederifolium</i>	Primulaceae
480	<i>Paeonia veitchii</i> 'Alba'	Paeoniaceae
490	<i>Merendera pyrenaica</i>	Colchicaceae
500	<i>Digitalis lutea</i>	Plantaginaceae
510	<i>Galanthus reginae-olgae</i>	Amaryllidaceae
520	<i>Petrophytum caespitosum</i>	Rosaceae
530	<i>Plagianthus divaricatus</i>	Malvaceae
540	<i>Acanthus dioscorides</i> var. <i>perringii</i>	Acanthaceae
550	<i>Paeonia officinalis</i> subsp. <i>villosa</i>	Paeoniaceae
560	<i>Digitalis grandiflora</i>	Plantaginaceae
570	<i>Pancratium maritimum</i> FOUT	Amaryllidaceae
580	<i>Arisaema flavum</i>	Araceae
590	<i>Iris suaveolens</i>	Iridaceae
600	<i>Fumana procumbens</i>	Cistaceae

610	<i>Sapindus mukorossi</i>	Sapindaceae
620	<i>Paeonia wittmanniana</i>	Paeoniaceae
630	<i>Arum concinnum</i>	Araceae
635	<i>Allium victorialis</i>	Alliaceae
640	<i>Daphne tangutica</i>	Thymelaeaceae
650	<i>Fascicularia pitcairniifolia</i>	Bromeliaceae
670	<i>Paeonia microcarpa</i>	Paeoniaceae
680	<i>Arum purpureospathum</i>	Araceae
710	<i>Dianthus carthusianorum</i>	Caryophyllaceae
720	<i>Cyclamen purpurascens</i>	Primulaceae
730	<i>Echium wildpretii</i>	Boraginaceae
735	<i>Hastingsia alba</i>	Hyacinthaceae
740	<i>Agapanthus "nutans"</i>	Agapanthaceae
750	<i>Rumex flexuosus</i>	Polygonaceae
780	<i>Perovskia abrotanoides</i>	Lamiaceae
790	<i>Paeonia mascula</i> subsp. <i>triternata</i>	Paeoniaceae
800	<i>Iris lutescens</i>	Iridaceae
820	<i>Iris sogdiana</i>	Iridaceae
830	<i>Myrsine africana</i>	Myrsinaceae
840	<i>Paeonia mascula</i> subsp. <i>arietina</i>	Paeoniaceae
845	<i>Euphorbia nicaeensis</i>	Euphorbiaceae
850	<i>Libertia sessiliflora</i>	Iridaceae
860	<i>Scopolia carniolica</i>	Solanaceae
870	<i>Paeonia mairei</i>	Paeoniaceae
880	<i>Smilax biflora</i> var. <i>trinervula</i>	Smilacaceae
890	<i>Acis autumnalis</i>	Amaryllidaceae
900	<i>Paradisea lusitanica</i>	Agavaceae
910	<i>Fumana thymifolia</i>	Cistaceae
915	<i>Polygonum equisetiforme</i>	Polygonaceae
920	<i>Cordyline australis</i>	Laxmanniaceae
930	<i>Amicia zygomeres</i>	Fabaceae
940	<i>Horkelia californica</i>	Rosaceae
950	<i>Cyclamen coum</i>	Primulaceae
960	<i>Crocus vernus</i> subsp. <i>vernus</i>	Iridaceae
970	<i>Crocus nudiflorus</i>	Iridaceae
980	<i>Paeonia kavachensis</i> ID ???	Paeoniaceae

T Mediterranea 400

010	V	Vitex agnus-castus
020	C	Cordyline australis
030	C	Asphodeline lutea
040	A	Trachycarpus wagnerianus
050	V	Smilax rotundifolia
060	C	Colletia paradoxa
070	V	Yucca baccata
080	C	Crambe cordifolia
090	A	Yucca louisianensis
100	A	Himantoglossum hircinum
120	A	Eryngium bromeliifolium
130	V	Euphorbia nicaeensis
140	A	Hebe salicifolia
150	V	Colletia cruciata
160	C	Coriaria myrtifolia
170	A	Smilax china
180	V	Romneya trichocalyx
190	C	Coriaria myrtifolia
210	A	Yucca flaccida
230	A	Teucrium fruticans

helling IPalmarium

Lamiaceae
Laxmanniaceae
Asphodelaceae
Arecaceae
Smilacaceae
Rhamnaceae
Agavaceae
Brassicaceae
Agavaceae
Orchidaceae
Apiaceae
Euphorbiaceae
Plantaginaceae
Rhamnaceae
Coriariaceae
Smilacaceae
Papaveraceae
Coriariaceae
Agavaceae
Lamiaceae

Tien jaar later : de Mediterrane tuin

Zoals afgesproken vervolgen we verder het overzicht van de *nieuwe* of *sterk vernieuwde* afdelingen in onze Plantentuin. Na de drie delen van het Arboretum in 2010 (nummer 2-3-4), en de Medicinale Tuin in 2011 (nummer 1) komen in de loop van dit lopende jaar nog enkele buitenafdelingen aanbod.

Reeds geruime tijd was een groot perceel gelegen in de beschutting van de grote serres quasi leeg, er werden tijdelijk Palmarium-planten geplaatst, er werd onkruid gewied, en verder was er troosteloosheid troef. Maar toch was daar, naar mijn gevoel, op die plaats een sluimerende potentie aanwezig, goed beschut, met volle zon, en goede mogelijkheden om verhoogde bedden te installeren.

Goed, deze desolate plek is nu inderdaad omgebouwd tot een van de

meest betoverende afdelingen van de Plantentuin, waar enerzijds tal van bewezen winterharde planten zijn aangeplant, maar anderzijds ook veel experimenten worden uitgevoerd !

Met deze experimenten willen we aantonen dat veel meer plantensoorten dan gewoonlijk gedacht werkelijk tolerant zijn voor onze (huidige) winters. En met dat woord tussen haakjes wordt meteen een van de zwakheden van deze experimenten aangegeven. De winter (met zijn vriestemperaturen) is voor veel exotische planten een ernstige barrière, die veel van die exoten niet overleven. Maar wat als onze winters milder worden, of korter worden, of verschuiven in de kalender ? Daarom willen we elk jaar noteren (enfin, we proberen om elk jaar te noteren) welke planten de voorbije winter goed/zwak/niet hebben overleefd. En dan zullen we u "ten gepaste tijde" berichten over deze experimenten, nietwaar...

Bij deze lijst hoort, zoals in de vorige afleveringen, een bespreking van enkele opmerkelijke plantensoorten, die omwille van bepaalde karakteristieken toch opmerkelijk zijn, meer bepaald voor ons publiek van botanisch geïnteresseerde personen. We plaatsen de planten van deze lijst in alfabetische volgorde, naar de Latijnse naam.

Azara microphylla (Wilgenfamilie, Salicaceae)

Deze boom is hier reeds in een vorig nummer besproken, naar aanleiding van een uiteenzetting over "De Nieuwe Wilgen". Wanneer u bij deze boom staat, dan is de kans uiterst klein dat u ze herkent als een lid van de Wilgenfamilie (tenzij u behoort tot die kleine groep van fanatieke dendrologen, die daarenboven nog de moderne classificatie kennen en volgen). Om maar te stellen, dit is onherkenbaar, en de zoektocht naar morfologische herkenning van de genetische patronen lijkt af en toe op *the search for the Holy Grail*. En toch, in dit concrete geval tekenen zich reeds enkele (voorlopig nog vage) lijnen af, wellicht zullen we binnenkort een meer correct zicht op de Wilgenfamilie ook morfologisch kunnen ondersteunen. Naast deze intricate verwantschapsrelaties (wat is er nog eenvoudig in deze wereld ?) is onze *Azara microphylla* ook opvallend (*vaut un détour*) door de sterke vanille+ geur die tijdens de overweldigende gele bloei de hele Mediterrane vallei vult. Komt dat zien ! Komt dat ruiken ! Eind april of begin mei, nog een reden om elke week één keer de Plantentuin te komen bezoeken.

Carex kobomugi (Cypergrassenfamilie, Cyperaceae)

Toegegeven, deze plant ziet er niet uit, in haar kleine container, een paar rozetjes van smalle, groene bladeren, en waar is de bloem ? De container is inderdaad klein, we zullen haar een grotere container geven, maar het zal een container blijven, want deze Japanse zegge is gevaarlijk, een potentieel invasieve soort. Ze lijkt goed op onze Zandzegge (*Carex arenaria*), waarmee ze het pionierskarakter in zeeduinen en de sterke rizoomgroei gemeenschappelijk heeft. Een duidelijk verschil ligt in de tweehuizigheid van deze soort (bij de zegges eerder uitzonderlijk). Onze plant heeft nog nooit gebloeid (wellicht koppig, door de te smalle container), maar volgend jaar, in haar grotere container, dan zullen we zien !

Carmichaelia enysii (Vlinderbloemenfamilie, Fabaceae)

Een van de vele Nieuw-Zeelandse endemen (= enkel daar voorkomend), met sterk verkleinde bladeren, waarvan de steunblaadjes (= stipulen) de bladfunctie grotendeels hebben overgenomen. Het plantje is een miniatuurtje, wees voorzichtig bij uw benadering. De kleine bloemetjes zijn wel een beetje klein, maar buitengewoon prachtig (lentebloei ! = kom terug, volgend jaar), ik kan ze karakteriseren als verborgen juweeltjes, tussen haakjes, dit type planten is/zijn (mijn favorieten)...

Carpenteria californica (Hortensiafamilie, Hydrangeaceae)

De naam geeft een duidelijke indicatie van het natuurlijke areaal van deze soort, meer bepaald de Californische Sierra Nevada. De soort is "énig" = "uniek", met andere woorden en in het botanisch jargon, dit genus is monospecifiek (= bevat één enkele soort). Haar relatie met *Hydrangea* is eerder "afstandelijk", deze soort is niet nauw verwant met de *Hydrangea*-clade in de familie Hydrangeaceae, maar behoort eerder in de tribus Philadelphaeae. Maar opnieuw, hoe moeten we deze gegevens morfologisch kaderen ?

Drypis spinosa (Anjerfamilie, Caryophyllaceae)

OK, we zoeken hier een soort van de Anjerfamilie, met zoals gewoonlijk, fraaie bloemen en decussate bladeren. Maar wat blijkt, dit is een stekelig geval, zonder die "fraaie" bloemen, is dit wel een lid van de Anjerfamilie ? Toch wel, en deze plant vertoont alle kenmerkende elementen van die familie : decussate, smalle bladeren (hier omgevormd

tot bladdoorns), de vergroeide kelk van de anjers, de diep bifide kroonbladen, en in bovenzicht de strakke organisatie van de bloemen in een dichasiaal patroon, in veelvoud van twee. Prachtig ! De plant is ook Linnaeus opgevallen, ze is meteen als een apart, ook weer monospecifiek genus beschreven. Ook met het areaal is een interessant gegeven aanwezig. Veel bronnen geven op als areaal het zuiden van Europa én Libanon. Die vreemde disjunctie naar Libanon leek me verdacht, en dus ging ik even in onze bibliotheek op zoek. Bingo ! In de zeer kritisch uitgevoerde Med-checklist wordt als areaal omschreven Italië, Kroatië, Albanië, en Griekenland. Bij Libanon staat een "-" vermeld, met andere woorden, deze soort is ooit aangegeven als voorkomend in Libanon, maar deze waarneming berust op een foute identificatie. Zo, opgelost.

Ecballium elaterium, Springkomkommer (Komkommerfamilie, Cucurbitaceae)

Fantastisch, een plant met beweging, instant succes verzekerd tijdens rondleidingen. In de zomer tot ver in herfst worden de vruchten gevormd. Bij rijpheid zijn deze vruchten sterk opgezwollen, én gevoelig voor aanraking, waarbij de rijpe, door sap opgespannen vrucht haar inhoud (een slijmerige massa met zaden) wegschiet in de ene richting, en door de weerslag de vruchtwand wegschiet in de andere richting. Het komt er op aan om bij een demonstratie de plant in de "goede" richting te laten schieten. Oefening baart kunst !

Ephedra minima (Ephedrafamilie, Ephedraceae)

Zoals de naam aangeeft inderdaad een miniatuurtje, en zoals veel miniatuurtjes een heel fraai klein plantje. Ons exemplaar hier vertoont een opvallende blauwachtige kleur, waardoor de identificatie eerder verdacht lijkt. In de *Flora of China* (on-line raadpleegbaar) wordt de plant heel duidelijk als "groen" omschreven. De sterke kenmerken houden allemaal verband met de voortplantingsstructuren, die we hier nog niet hebben waargenomen, dus dat wordt nog even afwachten. Ik heb intussen nog even wat bijkomende informatie opgezocht op tinternet, en tot mijn afgrijzen kon ik op twee minuten tijd volgende collectie fouten en onzin bijeenkrijgen : "behoort tot de familie van de ephederaceae", "paardenstaart", "gele bloemen", "knoopspaar", "primitive evergreen without leaves", "rode bessen", "bloemkleur is wit", "plant with bluish foliage"...

Eriobotrya "obovata" (Rozenfamilie, Rosaceae)

Deze kleine boom hebben we ontvangen als zaad uit een Chinese plantentuin, onder naam *Eriobotrya odorata*. Goed, deze naam blijkt niet te bestaan, en we vermoedden daarom een tikfout voor de soort met een gelijkaardige naam, *Eriobotrya obovata*. De plant die u hier kan zien lijkt echter verdacht goed op de meer gewone soort *Eriobotrya japonica*, de leverancier van loquat = Japanse mispel. En zoals dan gebeurt in dergelijke situaties, onze expert plantentidentificatie wordt om zijn oordeel gevraagd. Jan De Langhe is inderdaad van mening dat onze plant een foutieve identificatie draagt, helaas. Voorlopig houden we deze boom nog even, omdat geen ander exemplaar van deze soort aanwezig is.

Eucalyptus neglecta (Mirtefamilie, Myrtaceae)

Gedurende een jaar of tien was een *Eucalyptus gunnii* aanwezig in de Systematische collectie Dicotylen, maar die is gesneuveld tijdens de winter 1996-1997. Dankzij een gift van Willy De Boom (een van onze sympatiserende leden, mét grote tuin, die we enkele jaren geleden trouwens hebben bezocht) groeit nu opnieuw een mooie en opvallende *Eucalyptus* in onze tuin. De boom valt op door haar vierkante takken, zelfs wat gevleugeld, en de decussate bladeren, groot en afgerond. Let wel, dit zijn de juveniele bladeren, later bij maturiteit krijgen de bladeren een sterk verschillende vorm. Laten we daarom afspreken: over vijf of zes jaar krijgt deze boom opnieuw een bespreking in ons tijdschrift; en we zullen dan zien of ze uit haar puberteit is geraakt.

Eucomis pole-evansii, een Kuifhyacint (Hyacintfamilie, Hyacinthaceae)

Uit de World Checklist (<http://apps.kew.org/wcsp/home.do>) en de Plant List (<http://www.theplantlist.org/>) blijkt dat in het genus *Eucomis* tien soorten worden aanvaard. Deze plant wordt daar beschouwd als een ondersoort van *Eucomis pallidiflora*. Iltyd Buller Pole-Evans was een beroemde en uiterst actieve mycoloog én botanicus, geboren in Wales en opgeleid in Engeland, maar zijn professioneel leven speelde zich helemaal af in Zuid-Afrika, met enkele grote expedities in tropisch Afrika. Deze grote Kuifhyacint kan volgens de leveranciers tot 1,80 m hoog uitgroeien, de kampioen in het genus. Daarenboven is onze plant voorzien van zeer donkere, roodbruine bladeren en die kleur komt ook in het bloemgestel terug. Deze donkere vorm wordt beschreven als een afwijkende kleurvariant, onder de naam 'Bronze'. Haar subtropische origine maakt dat de

plant nood heeft aan de meest warme plekjes, in casu onze Mediterrane afdeling, waar ze inderdaad goed groeit. Recent heb ik echter gezien dat ook van andere *Eucomis*-soorten donkere, bronskleurige vormen bestaan, daarom is er wel enige twijfel over de identificatie van ons exemplaar.

Ferula communis, Reuzenvenkel (Schermbloemenfamilie, Apiaceae)

Momenteel staat de Reuzenvenkel in volle glorie met haar enorme bladeren en overtalrijke schermpjes van gele bloemetjes. Maar ook na de bloei blijft de plant de aandacht trekken, de vruchtzetting zorgt gewoonlijk voor opnieuw zeer talrijke donkere vruchtjes, die samen zo zwaar worden dat de plant ondersteuning nodig heeft. Dit exemplaar is oorspronkelijk opgekweekt in een tuintje in de Nekkersvijverstraat vanuit zaad, geleverd door de Royal Horticultural Society.

Ficus afghanistanica (Moerbeifamilie, Moraceae)

De bladverliezende vijgensoorten uit ZW Azië zijn blijkbaar moeilijk af te bakenen, de soortsgrenzen worden door de diverse auteurs verschillend geïnterpreteerd, en meer dan vermoedelijk zijn ook hybridisaties opgetreden. Een nauwe verwant, de meest gekweekte soort vijg, *Ficus carica* is mogelijk zelf het resultaat van een al dan niet spontane of gerichte kruising tussen diverse wilde soorten (waaronder de hier besproken soort). Onze Afghaanse vijg zou kleine vijgen dragen, maar wel in grote aantallen, en lijken minder aantrekkelijk voor vogels. Verder lijken ook de droogtetolerantie hoger en de vorstgevoeligheid lager dan bij de gewone vijg. Misschien een interessant alternatief?

Een interessante bijdrage : <http://www.arthurleej.com/p-o-m-Aug08.html>

Firmiana simplex (Kaasjeskruidfamilie, Malvaceae)

Zoals u wellicht reeds weet is de Kaasjeskruidfamilie, sinds de introductie van de moleculaire classificatie, veel groter geworden, door de opname van enkele nauw verwante families, met onder andere deze soort uit de vroegere familie Sterculiaceae. Opmerkelijk is toch wel dat Linnaeus deze plant beschreven heeft onder de naam *Hibiscus simplex*, wat nogmaals wijst op de gelijkenis met de Kaasjeskruidfamilie. Opnieuw een soort die graag een warm plekje krijgt om volwaardig uit te groeien. U zal deze boom in veel botanische tuinen aantreffen, waar ze geteeld wordt omwille van een eigenaardig botanisch fenomeen. Kort na de bloei, bij het begin van de vruchtzetting splijt het vruchtbeginsel open, de vruchtbladen ko-

men los van elkaar en liggen echt helemaal open, met aan de rand de onbedekte rijpende zaadknoppen. Niet slecht voor een "bedektzadige"...

Luma apiculata (Mirtefamilie, Myrtaceae)

Dicht bij de voorste, grote cipres staat al jarenlang een fraaie struik, met een mooie okerkleurige schors. De donkergroene, tegenoverstaande blaadjes en de witte bloemen met talrijke meeldraden, een enkele, stevige stijl en het onderstandige vruchtbeginsel tonen aan deze struik behoort tot de familie Myrtaceae. Ook al jarenlang stond een bordje bij deze plant met de naam *Myrtus communis*. Vorig jaar echter kwam een botanisch onderlegde liefhebber op bezoek, en die herkende ons fraaie struikje als een andere soort van dezelfde familie, met name *Luma apiculata*. De verschillen zijn niet echt opvallend, maar dat is niet ongewoon in de familie. En opnieuw is na overleg met Jan De Langhe gebleken dat de suggestie van Mevr. Salomon zeer terecht was. Dank u wel, Françoise !

Lygeum spartum (Grassenfamilie, Poaceae)

Dit gras met haar lange, taaie bladeren is een van de grassoorten die bekend staan als esparto-grassen. Hun bladeren bezitten sterke vezels, en worden daarom gebruikt voor allerhande vlechtwerk. Bekend is het gebruik als *fiasco* rond de klassieke flessen van een Italiaanse wijn, de chianti. De plant komt hier niet elk jaar tot bloei, helaas, want dit gras maakt een zeer bijzonder type van bloemgestel, opgebouwd uit een grote kielvormige bractee, die maar enkele aartjes omsluit.

Melicytus crassifolius (Viooltjesfamilie, Violaceae)

Om een zeer origineel struikje in uw tuin te halen lijkt me deze Nieuw-Zeelandse soort bijzonder geschikt. Tot voor een paar jaar (tot de ontmanteling van fase 1 van de Systematiek Dicotylen, in 2007 reeds) groeide een ander, dubbel exemplaar op een winderige plaats met vrij veel zon, in een zware leembodem. Daar en ook op deze tweede locatie is nooit enige vorstschade waargenomen. De habitus is compact, met contrasterende kleuren van de lichte takjes, de donkere bladeren en zeker de blauw-met-witte vruchtjes. De bloemetjes komen open in de lente, maar ze zijn amper opvallend, wel mooi en met een delicate bouw, weer eentje van de categorie verborgen juweeltjes. Kleine waarschuwing: de plant die u hier ziet is 26 jaar oud, traaggroeiend is wel een passende omschrijving.

Nerium oleander, Oleander (Maagdenpalmfamilie, Apocynaceae)

Wellicht zullen de meeste van onze lezers de Oleander wel kennen. Maar ook hier is een interessant morfologisch kenmerk aanwezig. Kijkt u even naar de bladstand, wat ziet u dan? De bladeren staan per drie op elke knoop, in het botanisch jargon is dit "kransstandig", of helemaal deftig "verticillaat". Magnifiek! Laten we toch maar eens opnieuw en zeer goed kijken, staan ze echt allemaal per drie? Het antwoord is, zoals u kan verwachten, neen. Aan de basis van elke zijtak staan de bladeren per twee, en dat feit, die vaste positie, geeft aan dat hier een bepaald patroon zichtbaar is. Het gaat inderdaad om een patroon dat bij veel Dicotylen aanwezig is. De eerste twee bladeren op een zijas zijn vaak (maar niet altijd) verschillend van de volgende bladeren (bij vegetatieve vertakking), of het zijn de enige bladeren die op de zijas aanwezig zijn (zoals vaak in bloemgestellen). In het botanicees duiden we deze aan met de term bracteolen, de alfa en de beta, respectievelijk = de laagste (best ontwikkelde), en = de hoogste (minder ontwikkelde). Bij deze soort zijn de twee bracteolen zo goed als gelijk ontwikkeld, maar dat is niet de gewone situatie.

Olea europaea, Olijf (Olijffamilie, Oleaceae)

Als we de gezondheidstoestand van een boom kunnen meten aan de hand van de bloemproductie, dan is deze Olijfboom wel heel erg gezond, er staan duizenden bloemen klaar om open te bloeien. Wanneer daar nu nog een stevige, warme zomer op kan volgen, dan hebben we in het najaar opnieuw een oogst van verse olijven. Twee jaar geleden droeg dit exemplaar eveneens een groot aantal rijpe vruchten, zwart en met zacht vruchtvlees. Ik heb toen ééntje geplukt en geproefd, afgrijselijk! Totaal oneetbaar, vies, om nooit meer te doen.

Pelargonium endlicherianum (Ooievaarsbekfamilie, Geraniaceae)

Een pronkstuk uit de Mediterrane tuin is zeker deze Turkse *Pelargonium*, met haar prachtige bloemen, mooi zygomorf (= met één symmetrievlak), veroorzaakt door de twee grote, opstaande kroonbladen, en drie kleintjes naar onder gericht (maar die kunnen ook helemaal ontbreken). Deze 2+3 zygomorfie is heel gewoon bij planten met vergroeide kroonbladen (bv. de Lipbloemenfamilie), maar bij planten met vrije kroonbladen (zoals hier) is dat toch wel een zeldzame situatie. Uit recent onderzoek zou blijken dat de familie een Afrikaanse origine kent, en van daaruit naar de noordelijke hemisfeer is uitgezwermd, een beetje de *out of Africa*

hypothese, ook bekend van het menselijk ras, nietwaar. De flinke groei en de blijvende aanwezigheid van deze soort heeft voor mij een bijzondere betekenis, dit was een van onze eerste merkwaardige botanische ontdekkingen op een Turkije-reis, waar we in de zomer van 1973 met enkele licentiestudenten konden deelnemen aan een echte *collecting trip*.

Quercus acuminatissima (Beukenfamilie, Fagaceae)

Door haar jarenlange verblijf in een grote kuip (Palmarium in, Palmarium uit) is deze boom een beetje bonzai-achtig uitgegroeid, in het groot dan wel, met haar scheve stam en koepelvormige kruin. Oorspronkelijk droeg dit exemplaar de naam *Quercus libani*, een min of meer winterharde eik, en dus na enig overleg werd ze aangeplant in de warme, beschutte Mediterrane tuin. Vorige zomer heeft ze enkele eikeltjes geproduceerd, een reeks onrijpe, en enkele zeldzame min of meer uitgegroeide. Die brachten Jan De Langhe op het spoor van een meer correcte identificatie, na enige tijd van twijfel wegens gebrek aan de overtuigende vruchtbouw.

Trachycarpus wagnerianus (Palmenfamilie, Arecaceae)

Op de helling tegenover de ingang van het Palmarium groeit een knappe palm, voorzien van een kruin met harde, compleet stijve bladeren, duidelijk verschillend van de palmen (*Trachycarpus fortunei*) die vooraan links en rechts van de ingang staan met hun half-slappe bladeren. Maar opnieuw duikt hier een probleem op inzake taxonomie. Volgens de World Checklist en de Plant List wordt de naam *Trachycarpus wagnerianus* beschouwd als een synoniem van *Trachycarpus fortunei*. Misschien dragen onze stijfbladige palmen ten onrechte de naam *Trachycarpus wagnerianus*, en gaat het om een andere soort. Voorlopig is de situatie echt onduidelijk, wegens gebrek aan harde gegevens. We zoeken verder, en zullen u laten weten hoe we dit probleem hebben kunnen oplossen.

Ugni molinae (Mirtefamilie, Myrtaceae)

Hier wil ik graag nog even uw aandacht voor een laatste soort uit de grote Mirtefamilie. Het gaat om een struikje, 1-2 m hoog, uit het zuiden van Chili en aangrenzend Argentinië. In het najaar rijpen de onderstandige vruchtbeginsels uit tot zeer smakelijke, zoete bessen, die lokaal bekend staan als *uñi*. Deze volksnaam is overgenomen in de wetenschappelijke naam waarmee de soort in 1782 door Juan Ignacio Molina werd gepubli-

ceerd als *Myrtus ugni*. In de toenmalige opvatting en omschrijving was *Myrtus* een groot genus met honderden soorten. Later startte geleidelijk de ontmanteling van dit genus waardoor nu slechts 2-3 soorten in *Myrtus* overblijven: reus wordt dwerg! In 1848 werd ook deze soort door Turczaninow erkend als de typesoort van een nieuw genus, met de nieuwe naam *Ugni molinae*.

Viburnum awabuki (Muskuskruidfamilie, Adoxaceae)

Op het einde van de hoofdweg tussen de twee grote blokken staat links een struikje met onwaarschijnlijk blinkende bladeren, bijna spiegelend. Lange tijd was deze plant aangeduid als *Viburnum odoratissimum*, maar Jan De Langhe heeft enige tijd geleden terecht opgemerkt dat ons exemplaar toch wel duidelijk verschilt van de typische *Viburnum odoratissimum*, en eerder overeenkomt met de plant die bekend staat onder de bovenvermelde naam. Na wat onderzoekswerk, waarbij o.a. de voorlopige (werk)versie van de *Viburnum*-revisie voor de Flora of China werd geraadpleegd, blijkt dat de situatie toch weer behoorlijk complex is. Binnen de soort *Viburnum odoratissimum* (sensu lato) worden drie variëteiten onderscheiden, var. *arboricola*, var. *awabuki*, var. *odoratissimum*. In de vermelde *Flora of China* is ook een sleutel aanwezig om deze drie taxa van elkaar te onderscheiden, en door die sleutel valt op dat de drie taxa evenzeer van elkaar verschillen als diverse andere taxa, die als soort worden erkend. Uit de Flora of Japan haal ik nog een ander (minder zichtbaar) verschil, nl. *awabuki* en *odoratissimum* zijn verschillend door hun chromosoomgetal. Niet ver van onze *awabuki* kan u trouwens onze *arboricola* vinden, en wat denkt u over de gelijkenis / het verschil tussen deze twee planten? Nog een laatste opmerking, aan de onderzijde van de bladeren kan u hier prachtige *acarodomatia* bewonderen, holtes gevormd door de plant, die een beschutting bieden aan kleine mijtjes die het blad aflopen op zoek naar voedsel, zoals sporen van schimmels, dit alles tot voordeel van beide partijen.

Paul Goetghebeur

BUDDLEJA

Het verhaal over hoe het plantengeslacht *Buddleja* in Europa bekend werd begint op het einde van de 17de eeuw in de Caraïben, meer bepaald Jamaica. Daar werd de eerste soort gevonden, en het spoor van de talrijke andere soorten die nadien geobserveerd en verzameld werden loopt via Amerika, Azië en Afrika. Tegenwoordig worden een honderdtal verschillende botanische soorten vermeld met daarbij de intussen zeer bekende en dikwijls verwilderde *Buddleja davidii* uit China, die bij ons de toepasselijke naam Vlinderstruik kreeg. Maar de eerste kennisgeving en bijgevolg wetenschappelijke naamgeving betrof een soort gevonden op Jamaica door Hans Sloane, nl. *Buddleja americana* L. Toen Hans Sloane (1660-1753) op 19 december 1687 voet aan wal zette in Jamaica, was het in de eerste plaats als persoonlijke arts van de nieuwe gouverneur, de Duke of Albemarle (Christopher Monck). Maar de hertog overleed al in 1688, zodat het verblijf van Sloane op het eiland beperkt bleef tot 15 maanden. Periode waarin hij zich intens toegaf op het verzamelen van allerlei natuurhistorisch materiaal, waarbij 800 plantensoorten. Jamaica was op dat ogenblik botanisch zo goed als onontgonnen terrein en één van die nieuwe planten die hij er vond was dus een *Buddleja*, hoewel de naam pas later tot stand kwam.

Na zijn terugkeer naar Engeland bouwde Hans Sloane in Londen een zeer lucratieve dokterspraktijk op met vooral patiënten uit hogere kringen. Hij werd zelfs lijfarts van Queen Anne. In 1716 werd hij dan geridderd tot Sir Hans Sloane en hij werd tevens voorzitter van de Royal College of Physicians en de Royal Society. Een man van aanzien dus die dank zij zijn rijkdom en relaties ook zijn bibliotheek en natuurhistorische collecties verder kon uitbreiden, onder andere met herbaria van enkele tijdgenoten. Bij zijn overlijden werd dit alles aangekocht door de Britse regering en dit zou dan de kern vormen van het in 1753 opgerichte British Museum en een hele tijd later werden de natuurhistorische collecties ondergebracht in het Natural History Museum (1881).

Vanaf 1689 begon Hans Sloane met het ordenen en beschrijven van de planten die hij in Jamaica gevonden had. In 1696 publiceerde hij een catalogus van deze verzameling. Deze *Catalogus Plantarum Quae in Insulae Jamaicae...* geeft met korte beschrijvingen een overzicht van zijn herbarium. Later zou Sloane dezelfde collectie uitgebreider behandelen in zijn *A voyage to the islands of Madera, Barbados, Nieves, St. Christophers*

and Jamaica, with the Natural History of the Herbs and Trees, four-footed Beasts, Fishes, Birds, Insects, Reptiles, etc. of the last of those Islands uitgegeven in Londen in 1707 (vol. I) en 1725 (vol. II), kortweg genoemd *The Natural History of Jamaica*.

De plant die later, in 1753, door Linnaeus *Buddleja* zou genoemd worden krijgt in de hierboven vermelde publicaties van Sloane twee keer dezelfde Latijnse beschrijving:

"Verbasci folio minore arbor, floribus spicatis luteis tetrapetalis, seminibus singulis oblongis in singulis vasculis siccis. Ad ripas fluvij Cobre dicti nec non torrentium Jamaicae & Caribearum Insularum reperi."

Maar in het tweede volume (p. 29) van de *Natural History of Jamaica* geeft hij ook een beschrijving in het Engels die hier (verkort) aangehaald wordt:

"This Tree or Shrub rises to nine or ten Foot high, having a Trunc as thick as one's Leg, a white smooth Bark, with several Branches... The Tops of the Twigs are branch'd into several Inch long Stalks, every one of which is very thick and close beset, with many tetrapetalous small yellow Flowers... It grows near the Rio Cobres Banks, in most Gullies in Jamaica, and most of the Caribe Islands".

Later zou dan vastgesteld worden dat het verspreidingsgebied van *Buddleja americana* L. veel ruimer is. Nu spreekt men van Noord en Centraal Mexico, Belize, Costa Rica, Guatemala, Nicaragua, Cuba, Jamaica, Venezuela, Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru. Maar destijds toen de plant een eerste maal gevonden werd ging het om Jamaica, waar deze tropische heester aangetroffen werd langs de oevers van de Cobre rivier. Na Hans Sloane werd de plant natuurlijk ook door anderen geobserveerd, verzaamd en als herbariummateriaal én zaad naar Engeland gestuurd.

In 1712 verwierf Hans Sloane de Manor of Chelsea gelegen aan de oever van de Thames. Een deel van het terrein werd sinds 1673 als kruidentuin gebruikt door de gilde van de apothekers, en stond bekend als The Apothecaries' Garden of de Chelsea Physic Garden. Deze tuin evolueerde in de 18de eeuw tot een echte plantentuin met talrijke exotische planten. Vooral in de periode dat Philip Miller (1691-1771) er hortulanus was van 1722 tot 1770 werden de collecties sterk uitgebreid. Dit dank zij de vele contacten die hij had met plantkundigen en plantenverzamelaars in binnen- en buitenland. Zo bijvoorbeeld met William Houston, een arts en natuurhistoricus werkzaam in het Caribisch gebied. Over William Hous-

ton (1695-1733) en zijn rol bij de introductie van exotische planten in Engeland, is een beknopte biografische nota te vinden in *Historical and biographical sketches of the progress of botany in England* van Richard Pulteney (London, 1790, p.231):

"Those who are conversant with the writings of Miller will recollect the frequent mention of the name of Dr. William Houston; and that the exotic botany of England was greatly enriched by his means... He also sent to his friend at Chelsea, the seeds of many rare and new plants, collected by him in the islands of Jamaica and Cuba, in the province of Venezuela, and about Vera Cruz. He fell sacrifice to the heat of the climate, and died in July 1733. He left in manuscript a Catalogue of Plants, collected by himself... These came into the hands of Mr. Miller."

William Houston verbleef in het Caribisch gebied van 1729 tot 1733, en stuurde van daaruit gedroogd herbariummateriaal én zaden naar Ph. Miller en H. Sloane, vooral tijdens zijn verblijf op Jamaica. Daarbij in 1730 zaden van *Buddleja americana* die door Ph. Miller blijkbaar met succes opgekweekt werden in de verwarmde kas van Chelsea Physic Garden. Ph. Miller bericht zelf over deze episode in zijn *Gardener's Dictionary*, een werk dat verschillende uitgaven kende vanaf 1731. In de 7de uitgave van 1759 vermeldt hij voor het eerst de genusnaam *Buddleja* met naast een beschrijving van de plant in het Engels, volgende toelichting:

"This was sent me by Dr. Houston, from Jamaica, in 1730, under the title *Verbasci folio minor arbor, floribus spicatis luteis tetrapetalis seminibus singulis oblongis in singulis vasculis siccis*. Sloan Cat. Jam. 139. But as this was a vague title, the doctor afterward constituted a new genus, and gave it the title of *Buddleja*, in memory of Mr. Buddle, an eminent English botanist."

Nadien geeft Miller dan een gedetailleerde beschrijving van de opkweek van deze plant uit zaad, in een verwarmde serre. Uit de tekst blijkt dat William Houston de naam bedacht en voorstelde, ter ere van Rev. Adam Buddle (c. 1660-1715), rector van North Fambridge in Essex en tevens plantkundige die zich toegedeedde op de Britse flora met als resultaat een uitgebreid herbarium dat uiteindelijk deel zou uitmaken van de collecties van Hans Sloane.

Zowel Miller als Houston correspondeerden met Linnaeus, en het is Linnaeus die de naam *Buddleja* voor het eerst publiceerde in zijn *Gene-*

ra Plantarum van 1737, waarbij hij op p. 26, nr. 71 verwijst naar Houston (Houst.) en de nota's van Houston die na zijn overlijden bij Ph. Miller terecht kwamen. Deze handgeschreven nota's en ook tekeningen van Houston kreeg Linnaeus trouwens te zien, toen hij in de zomer van 1736 naar Engeland reisde. In London ontmoette hij Hans Sloane en Ph. Miller. In het natuurhistorisch kabinet van Sloane kreeg hij zijn herbarium te zien, maar hij bestudeerde de specimens niet. Naar het schijnt omdat hij de ordening maar niets vond. Deze was gebaseerd op het systeem van John Ray, dat anders was dan het systeem dat de jonge Linnaeus zelf uitgedacht had. Ook toen hij Ph. Miller in de Chelsea Physic Garden bezocht werd hij geconfronteerd met de afwijzende houding van Miller, want die was voorstander van de ideeën van John Ray en Joseph Pitton de Tournefort. Toch kon Linnaeus tijdens zijn korte verblijf Miller overtuigen van de kwaliteiten van zijn eigen systeem. Gevolg was de toepassing van Linnaeus' systeem vanaf de 7de editie van *The Gardener's Dictionary* (1759). Vooral in de 8ste editie (1768) is dit duidelijk als hij onder andere naast de genusnaam ook de naam van de species toevoegt, zoals voor *Buddleja americana*. Linnaeus zou wel gebruik maken van de *Catalogus* en de *Natural History of Jamaica* van Hans Sloane bij het schrijven van zijn *Hortus Cliffortianus* (1737/1738) en *Species Plantarum* (1753). Het is met deze laatste publicatie dat de naam *Buddleja americana* definitief vastgelegd werd. Terloops moet vermeld worden dat bij verschillende latere auteurs de naam soms gespeld wordt als *Buddlea* of *Buddleia*. Maar de enige correcte naam is *Buddleja*, zoals vastgelegd door Linnaeus.

In de *Hortus Britannicus* van J.C. Loudon (1839) wordt op p. 48 bij *Buddleja americana* als datum van introductie 1826 vermeld en als plaats van herkomst Mexico. Dat hoeft niet in tegenspraak te zijn met de eerste invoer vanuit Jamaica in de Chelsea Physic Garden in 1730, want gezien het grote verspreidingsgebied van deze plant is het waarschijnlijk dat *Buddleja americana* meermaals ingevoerd werd in Europa. Onder andere vanuit Mexico dat in het begin van de 19de eeuw immers uitgebreid botanisch geëxploreerd werd door verschillende natuurhistorici (Jean-Louis Berlandier, Thomas Coulter, George John Graham, enz.). Het werd echter geen populaire tuinplant, want als tropische gewas kon *B. americana* enkel als collectieplant in een verwarmde kas opgekweekt worden. De eerste soort *Buddleja* die wél als tuinplant bekend

werd is *B. globosa* Hope, geïntroduceerd in Engeland in 1774 door de firma Lee & Kennedy. In *The Botanical Magazine, or, Flower-garden displayed, by William Curtis* (vol. 5-6, 1792) werd bij Plate 174 volgende informatie gegeven:

"*Buddlea Globosa*, Round-Headed *Buddlea*."

The present species, not enumerated either by Linnaeus or Miller, is a native of Chili, and according to the *Hortus Kewensis* was introduced by Messrs Kennedy and Lee in 1774. It has been customary, in consideration of its native place of growth, to treat it here as a green-house plant, for which situation it soon becomes unfit from its magnitude; some have ventured to plant it in the open borders in warm sheltered situations, where it has been found to succeed very well, producing its beautiful yellow blossoms in abundance..."

In 1745 werd de Vineyard Nursery in Hammersmith opgericht door James Lee en zijn partner Lewis Kennedy. Deze plantenkwekerij werd heel bekend omwille van de vele exotische planten die zij aanboden. Zij stuurden zelf ook plantenjagers naar onder andere Noord- en Zuid-Amerika. Eén van hun belangrijkste klanten was keizerin Joséphine de Beauharnais. En de zoon John Kennedy werd door haar om advies gevraagd bij de aanleg van haar tuin en plantencollectie in Malmaison. Hoewel deze firma *Buddleja globosa* al in 1774 invoerde kwam de eerste formele beschrijving pas in 1782 tot stand. Deze was van de hand van John Hope (1725-1786) en verscheen in *Verhandelingen, uitgegeeven door de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen, te Haarlem, XX. Deels 2. Stuk* (Haarlem, 1782). John Hope was King's Botanist voor Schotland en professor plantkunde aan de universiteit van Edinburgh, waar hij zich ook toelegde op de uitbouw van de botanische tuin. In 1778 werd hij lid van de Maatschappye der Weetenschappen te Haarlem die nog andere buitenlandse correspondenten als lid telde. De verhandelingen verschenen echter exclusief in het Nederlands, wat verklaart waarom de beschrijving van John Hope in deze taal gepubliceerd werd: "Van eene *Budleja Globosa*, door J. Hope, Professor te Edenburg"

"Een Struik, vier jaaren oud, in den Tuin van Edenburg reeds zeven voeten hoog, met verscheide Stammen uit de aarde opschietende, verdeeld in Takken, die eenigermaten zeshoekig zyn, aan het einde witachtig. De Bladen zyn tegen elkander over gesteld, byna zonder steel,

byna zamengegroeid, speervormig, spits toeloopende, enigszins gekarteld, boven ruigachtig, sterk geaderd, licht groen, van onderen grys; hun langte verschilt van 6 tot 18 duimen... De Bloemen zyn klootvormig; zy hebben gemeene steelen, die aan den oorsprong der bladen uit den steng voortkomen; de laatste bloemen zyn goud-kleurig, en hebben eene aangename honing-reuk..."

Naast *B. globosa* zijn er nog een vijftal andere soorten opgenomen in de collecties van onze Plantentuin. Zo kan men in de subtropische serre een soort vinden afkomstig uit Zuid-Afrika, nl. *Buddleja saligna* Willd. De plant kan in het oorspronkelijke verspreidingsgebied tot 10 m hoog worden en heeft bladeren die enige overeenkomst vertonen met die van een wilg of *Salix*, vandaar de soortaanduiding *saligna*. In de bloeitijd is de struik of boom overdekt met trossen kleine witte en geurende bloemen. Carl Ludwig Willdenow (1765-1812) gaf als eerste de correcte naamcombinatie in zijn *Enumeratio plantarum Hortii Regii Botanici Berolinensis* (Berlijn, 1809). Maar de plant zelf was toch al eerder gekend, maar dan onder andere namen. Deze soort werd in Europa bekend dank zij C.P. Thunberg die de plant als herbariummateriaal verzamelde tijdens zijn reis naar Kaap de Goede Hoop in 1772-1775. Aan de hand van dit materiaal koos Carl Linnaeus fil. (1741-1783) in zijn *Supplementum plantarum* van 1782 voor de naam *Scoparia arborea*. Later in 1846 werd in de *Prodromus* van A. de Candolle, Bentham, e.a. voor dezelfde plant de naam *Chilianthus arboreus* gebruikt. Wat betreft de invoer van de levende plant wordt voor Engeland de datum 1816 opgegeven, maar het is niet duidelijk wie daarbij betrokken was. Mogelijks gaat het om William John Burchell (1781-1863) die een opleiding kreeg in Kew Gardens en tussen 1810 en 1815 door Zuid Afrika reisde waar hij meer dan 50,000 plantenspecimens verzamelde.

De overige botanische *Buddleja*-soorten die men in de Plantentuin kan aantreffen komen allemaal uit Azië: *B. lindleyana*, *B. japonica*, *B. davidii*, *B. alternifolia*. Van deze vier was *B. lindleyana* de eerste soort afkomstig uit China. Zowel het vinden van de plant en het bedenken van de naam wordt toegeschreven aan Robert Fortune (1812-1880) die vanaf 1843 in opdracht van de Horticultural Society van London in China verbleef en er planten verzamelde. *Buddleja lindleyana* vond hij op het eiland Chusan, zijn eerste stopplaats in China. Dit eiland werd in 1840 en 1841 veroverd

en bezet door de Britten. Dit had te maken met de zgn. Opiumoorlog die resulteerde in het Verdrag van Nanking (1842) waarbij naast Hong Kong een 5-tal treaty ports in China opengesteld werden voor handel, en bijgevolg ook voor botanische exploratie. Fortune verzamelde niet alleen gedroogd herbariummateriaal van deze plant, maar ook zaden en liet er tevens een afbeelding van maken. De wetenschappelijke beschrijving van de hand van Fortune verscheen in Edward's Botanical Register (1844, p. 25), een tijdschrift uitgegeven door John Lindley (1799-1865) die toen Vice-Secretary van de Horticultural Society was én professor plantkunde aan University College London. Het was Fortune zelf die aandrang om voor deze soort de aanduiding *lindleyana* te kiezen. Naast de latijnse beschrijving krijgen we volgende toelichting van Lindley zelf:

"Seeds of this shrub, found by Mr. Fortune in Chusan, have been sent by him to the Horticultural Society, in whose garden they have been raised. He describes it as a handsome small bush, and, from a coloured figure which he has sent home, it appears to merit the description. Its flowers are in close terminal racemes, about two inches long, and are themselves nearly three-quarters of an inch in length. Their colour is a rich violet or lilac. This plant affords a striking illustration of the rapid communication that now exists between England and the East. Its seeds were put into the post in Chusan on the 13th November 1843, and on the 4th March 1844, they were actually growing in the garden of the Horticultural Society."

De opmerking van Lindley over deze prachtige illustratie van snelle communicatie tussen Engeland en het Verre Oosten klinkt tegenwoordig een beetje vreemd. De zaden waren zowat vier maanden onderweg, maar de omstandigheden van transport waren in die periode heel anders dan nu. De luchtvaart kwam pas goed op gang na 1900, zeker wat betreft burger- en goederentransport. Bovendien werd het Suezkanaal pas officieel geopend op 17 november 1869, wat betekende dat tot op die datum de schepen afkomstig uit Azië nog altijd een lange omweg moesten maken langs Kaap de Goede Hoop. Maar goed, het zaad werd dus zonder probleem en relatief snel afgeleverd en opgekweekt in de tuin van de Horticultural Society in 1844. Nadien vond Fortune deze soort ook elders in China, en tegenwoordig wordt voor de wilde plant een heel ruim verspreidingsgebied aangegeven (Anhui, Fujian, Guangdong, Guangxi, Guizhou, Hubei, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Sichuan, Yunnan,

Zhejiang). Deze soort wordt ook gecultiveerd omwille van medicinale eigenschappen.

Een andere soort aanwezig in de collectie van de Plantentuin is *Buddleja japonica* Hemsl. Zoals de naam suggereert is de soort inheems in Japan, meer bepaald Honshu en Shikoku, waar de plant groeit op steenhellingen tussen 600 en 1600 m. De bloemen zijn niet zo groot en opvallend als bij de meer ornamentele soorten zoals *B. davidii*, zodat de plant, net als *B. lindleyana*, eigenlijk niet veel aandacht kreeg als tuinplant. Vroeger werd deze soort soms gekweekt en beschreven als *B. curviflora*. Maar in 1889 publiceerde William Botting Hemsley (1843-1924) de correcte combinatie *Buddleja japonica* in een voetnoot bij de beschrijving van de echte *B. curviflora* in de Journal of the Linnean Society, Botany XXVI, p. 119. Wat betreft de invoer van de levende plant wordt voor Engeland het jaartal 1896 gegeven. Op dat ogenblik werd *B. japonica* vermeld in de plantenlijsten gepubliceerd in de Bulletin of miscellaneous information uitgegeven door de Royal Gardens, Kew (1896, 331), en toen was Hemsley er Assistant Keeper of the Herbarium. Maar het is niet duidelijk hoe of door wie de plant ingevoerd werd.

In 1923 verscheen in de Bulletin de la Société Botanique de France (Vol. 70, p. 752) een merkwaardig bericht omtrent deze soort. De auteur was Emile Walter (1873-1953), apotheker-botanicus en in 1931 medeoprichter van de Jardin botanique du Col de Saverne (ong. 2,5 ha). Onder de titel "*Buddleja japonica* Hemsley (nouvelle plante adventice)" werd het volgende verteld:

"C'est sur les murs de l'église de Marmoutier en Alsace que l'auteur a récolté le *Buddleja japonica* Hemsley, premier cas d'adventicité de cette espèce qui a dû venir d'assez loin, car elle n'existe pas dans les jardins des environs. Le *B. variabilis* Hemsl. a déjà été trouvé à l'état subspontané sur les décombres et est particulièrement abondant à Verdun (Meuse)..."

Met deze verwijzing naar *B. variabilis* Hemsl. komen we terecht bij de volgende soort die tegenwoordig bekend staat als *Buddleja davidii* Franch. En die toen al een opvallend verwilderde plant was, vooral op de ruïnes van de eerste wereldoorlog. Een bijzonder vitale plant die dank zij het zeer fijne zaad over verre afstanden door de wind meegevoerd wordt en in de meest barre omstandigheden tot ontkieming komt. Dit wordt in de Journal of the New York Botanical Garden (1933, Vol.34,

p216) door Henry Teuscher eveneens ter sprake gebracht:

"The ability of *B. davidii* to spread from seeds and to make itself at home outside of its native country was demonstrated at the city of Verdun in France, where a year after the war a visitor observed this shrub in great abundance all over the ruins of the city. The hand of nature covered the destruction of man with new and strange beauty. The people who lived in the vicinity and who did not know this pretty shrub called it "la fleur des ruines", according to a report in *Revue Horticole* in 1919".

Tijdens de tweede wereldoorlog werd deze soort in Engeland bekend als de "Bomb-site plant" omdat het altijd de eerste plant was die na een bombardement tussen de brokstukken opgroeide. En ook nu is het een plant die men op de meest onverwachte plekken kan vinden. Tussen de straatstenen, in dakgoten en op braakliggende percelen in stedelijke gebieden. Deze plant voelt zich blijkbaar overal thuis en heeft zeer weinig eisen. Intussen werd voor deze *B. davidii* de naam Vlinderstruik bedacht omwille van de sterke aantrekkingskracht van de nectar van de bloemen voor zowel dag- als nachtvlinders. Tegenwoordig iets dat men vooral kan observeren op het platteland, want in steden krijgen de bloemen nog zelden bezoek van vlinders, wat dan te maken zou hebben met het verder verdwijnen van de waardplanten waarop de eitjes gelegd worden en de rupsen zich voeden.

De naam *B. variabilis* die W.B. Hemsley in 1889 bedacht en publiceerde in de *Journal of the Linnean Society* (Vol. 26, p. 120) verwees naar de verschillen in vorm, vooral van de bladeren. De variabele vorm van deze soort werd door Hemsley zelf aangeduid bij zijn beschrijving van de plant, waarbij hij zich als Keeper of the Herbarium in Kew baseerde op gedroogd plantenmateriaal vanuit China (Hupeh) opgestuurd door Dr. Augustine Henry:

"The extreme forms here treated as one species are very different in foliage; but they are connected by every intermediate gradation."

Augustine Henry (1857-1930) verbleef als arts in dienst van de Imperial Customs Service vanaf 1881 in China. Eerst in Shanghai, maar nadien op verschillende posten elders in China en ook Formosa. Intussen stuurde hij gedroogde specimens, zaden en levende planten naar Kew Gardens, wat resulteerde in de identificatie van 25 nieuwe genera en 500 species. Na zijn terugkeer naar Engeland legde hij zich toe op bosbouw, een materie die hij vanaf 1907 onderwees in Cambridge.

Maar door de prioriteitsregel voor de naamgeving, moest de naam nadien vervangen worden door de eerder door Adrien Franchet (1834-1900) in 1887 gepubliceerde *B. davidii*. Iets wat echter niet door iedereen goedgekeurd werd. Zo lezen we bij Henry Teuscher (zie bibliografie) deze duidelijke mening:

"I have always regretted that Hemsley's name *B. variabilis*, under which this shrub first obtained popularity, had to be set aside for the two-years older name *B. davidii*. This species, certainly, is extraordinarily variable, and the name "variabilis" seemed to be the most fitting it could bear."

Het is echter niet in Engeland dat deze soort voor het eerst ingevoerd werd. Wel in Frankrijk, en volgens H. Teuscher zelfs nog eerder in de Plantentuin van Leningrad (Sint-Petersburg):

"*B. davidii* was discovered by A. Henry and came first into cultivation in the Botanical Garden of Leningrad, whence it passed to other botanical gardens of Europe. However, this first introduced form was a rather inferior one. In 1893 Vilmorin received from Père Soulié seeds of a Buddleja which proved to be a much better form of *B. davidii*"

Die allereerste invoer in Sint-Petersburg wordt zelden vermeld en leek hoe dan ook geen groot succes. Voor Europa en zeker voor Frankrijk is vooral 1893 de meest geciteerde datum van introductie. Het betrof zaad dat gelijktijdig opgekweekt werd in de Jardin des Plantes te Parijs en in de kwekerij van Vilmorin. Maurice de Vilmorin getuigt hierover zelf in 1898 met een artikel dat verscheen in de Revue Horticole en nog hetzelfde jaar in Engelse vertaling in The Garden:

"The plant was introduced in Europe at the same time by the authorities of the Museum and myself. Seeds which were sent us in the spring of 1893 by M. l'Abbé Soulié, a priest of the foreign missions, produced plants which were exhibited in flower at the summer and autumn meetings of the National Horticultural Society in 1894."

Dit evenement werd dan gerapporteerd in Journal de la Société nationale d'horticulture in 1894 (T. 16, p. 495 en 523): "Scéance du 23 aout 1894: présentation *B. variabilis* par Maurice de Vilmorin. Scéance du 13 septembre 1894: présentation par M. Max Cornu du Musée d'histoire naturelle."

Nadien werd de plant een succes in tuinen, wat onder andere blijkt uit een in 1906 uitgegeven werk met de titel Hortus Vilmorinianus. Deze editie had als ondertitel: Catalogue des plantes ligneuses et herbacées, existant en 1905 dans les collections de M. Ph. L. de Vilmorin et dans les

cultures de M. M. Vilmorin-Andrieux et Cie à Verrières-Le-Buisson. Bij *Buddleja variabilis* wordt het volgende verteld:

"Introduit simultanément en France, en 1893, par le Muséum et par M. M.L. De Vilmorin, ce Buddleia est une des meilleures additions faites en ces derniers temps à la flore de nos jardins, dans lesquels il s'est répandu très rapidement."

Jean-André Soulié (1858-1905) was een Frans missionaris van de Missions Etrangères, die vanaf 1886 in China verbleef, in het grensgebied met Tibet. Hij verzamelde planten rond Tatsien-lu. De specimens die hij tijdens zijn tochten verzamelde werden naar Parijs gestuurd, vooral als gedroogd herbariummateriaal. Maar soms ook zaden, waarbij dus *Buddleja variabilis* of *B. davidii*. Hoewel heel wat planten een naam kregen die naar Soulié verwijzen (species: *souliei*/ genus: *Souliea* Franch.) werd voor deze *Buddleja* (die Soulié via zaad introduceerde) door Adrien Franchet een naam gekozen gebaseerd op herbariummateriaal opgestuurd door een andere Franse missionaris nl. Armand David (1826-1900). Hij verbleef in China vanaf 1862, en ondernam er drie lange exploratietochten waarbij hij aandacht had voor verschillende aspecten van de natuur, vooral fauna en flora. In opdracht van de Jardin des Plantes in Parijs verzamelde hij talrijke specimens die nadien bestudeerd werden door A. Franchet en waarvan de beschrijving gepubliceerd werd in de Nouvelles Archives du Muséum d'histoire naturelle (Ser.II, x.) in 1887-1888, onder de titel *Plantae Davidianae ex Sinarum Imperio*. Bij de Plantes du Thibet Oriental (Province de Moupine) staat op p. 103-104 een beschrijving van *Buddleja davidii*, door Armand David in 1869 verzameld in Moupine/Mupin aan de grens met Tibet. In zijn inleiding bij de *Plantae Davidianae* geeft Franchet deze toelichting bij het herbarium dat A. David tijdens zijn verblijf in China tussen 1862 en 1874 samenstelde:

"Chargé en 1880,... de déterminer les collections botaniques réunies dans diverses parties de la Chine par M. l'abbé Arm. David, missionnaire lazariste, et déposées dans l'herbier du Muséum, je présente aujourd'hui le résultat de l'étude que j'en ai faite. L'importance de ces collections, qui comprennent plus de 1500 espèces, est considérable à divers points de vue..."

In Engeland werd deze soort vanaf 1896 als levende plant opgekweekt. En pas in 1898 verscheen onder de naam *Buddleia variabilis* Hemsl. een artikel in Curtis's botanical magazine (Tab. 7609) samen met een illustra-

tie van een rooskleurig bloeiend exemplaar:

"The figure here given of *Buddleia variabilis* is taken from a plant received at the Royal Gardens, Kew, from the Jardin des Plantes in 1896, which flowered against a S.E. Wall in the open air in July 1897. In the Jardin des Plantes it forms a large ornamental shrub eight feet high, flowering freely in July and August."

De volgende soort *Buddleja* groeiend in de collecties van de Plantentuin is *B. alternifolia* Maxim. Een aparte soort met verschillen qua bladinplanting (alternierend) en bloeiwijzen die in kleine compacte bundels langs de overhangende takken verspreid staan. De plant werd gevonden en verzameld tijdens een expeditie in 1874 uitgestuurd door de Russische regering met de bedoeling een nieuwe handelsroute te vinden door de Gobi woestijn en de Tien-shan. De expeditie stond onder leiding van Kapitein Sosnovski, met als dokter en natuurhistoricus Pavel Jakovlevich Piasetski. Bij de planten die onderweg verzameld werden in een herbarium was er dus *Buddleja alternifolia*, een naam die door Carl Johan Maximowicz (1827-1891) gegeven werd toen hij als curator van het herbarium en directeur verbonden was aan de Plantentuin van Sint-Petersburg. Hij publiceerde de naam in 1880 in Bulletin de l'Académie impériale des sciences de St.-Pétersbourg (T. 26, 494) met een verwijzing naar de plaats Kansu waar de plant door Piasetski gevonden werd.

De invoer en opkweek van de levende plant kwam er echter pas in 1914. H. Teucher (zie bibliografie) schrijft hierover:

"It was left to Reginald Farrer to introduce it into cultivation in 1914. Farrer gives the following glowing description of this beautiful shrub: A most lovely plant, exactly like a very delicate weeping willow, but that the drooping sprays are set all along with little clusters of purple blossoms, till the whole sweeping mass becomes a cascade of colour. It affects hot and precipitous banks of loess and stony ground, weeping from the sunbaked sand cliffs with incomparable effect..."

Reginald Farrer (1880-1920) verzamelde planten in China in 1914-1916, samen met William Purdom (1880-1921), die er al eerder verbleef, tussen 1909 en 1912 om planten te vinden voor de firma Veitch en het Arnold Arboretum. Hoewel meestal Farrer vermeld wordt wat betreft de invoer van *B. alternifolia*, zou het in feite Purdom geweest zijn die als eerste de plant naar Europa stuurde. Hoe dan ook werd de soort, mede dank zij de boeken van Farrer, een bekende tuinplant.

Naast de hier voorgestelde soorten uit de Plantentuin en de vele andere botanische soorten elders in de wereld, ontstonden er een aantal cultivars en selecties vooral van *B. davidii*, die nu alom in tuinen en parken kunnen bewonderd worden. Jammer genoeg zijn niet alle soorten even winterhard, maar *B. globosa*, *B. davidii* en *B. alternifolia* zouden wat dat betreft geen probleem mogen zijn. Het zijn relatief gemakkelijke en overvloedig bloeiende planten die met hun sterke kleuren zeker de aandacht trekken. En als er bovendien vlinders en andere insecten op af komen, dan wordt het pas een echt spektakel!

Bibliografie

- Blunt, W. (2001). Linnaeus, The Compleat Naturalist. London.
- Bretschneider, E.V. (1898). History of European botanical discoveries in China. St. Petersburg.
- Coats, A.M. (1963). Garden shrubs and their histories. London.
- Cox, E.H.M. (1945). Plant hunting in China. London.
- Desmond, R. (1977). Dictionary of British and Irish Botanists, etc. London.
- Flora of China, Buddlejia (2010). www.efloras.org
- Franchet, A. (1888). Plantae Davidianae ex Sinarum Imperio. Paris.
- Linnaeus. (1737). Genera Plantarum. Leiden.
- Linnaeus. (1737/1738). Hortus Cliffortianus. Amsterdam.
- Linnaeus. (1753). Species Plantarum. Holmiae.
- Loudon, J.C. (1832, 1839). Hortus Britannicus. London.
- Miller, Ph. (1759, 1768). The Gardener's Dictionary. London.
- Minter, S. (2003). The Apothecaries' Garden. London.
- Pulteney, R. (1790). Historical and biographical sketches of the progress of botany in England. London.
- Sloane, H. (1696). Catalogus Plantarum quae in Insulae Jamaicae. London.
- Sloane, H. (1707, 1725). The Natural History of Jamaica. London.
- Stafleu, F.A. & Cowan, R.S. (1976-1988). Taxonomic Literature. Utrecht.
- Stuart, D.D. (2006). Buddlejas. Portland.
- Teuscher, H. (1933). Trees and shrubs of the Orient- III The hardy Buddlejias. In: Journal of the New-York Botanical Garden, Vol. 34, p. 209-218. New York.
- Vilmorin, Ph. L. de (1906). Hortus Vilmorinianus. Verrières-le-Buisson.

Bernard Symoens

Er zijn rozen en rozen.....

"Ik stuur jou een boeketje rode rozen, een voor elke zoen die je me gaf" een liedje van jaren geleden.

Hoe groot dat boeketje was weten we niet, dat zal afgehangen hebben van het aantal zoenen, maar wat we wel weten is dat de verliefde jonge man geen boeketje klapprozen of rode stokrozen stuurde want dat zijn geen echte rozen.

In het liedje werden cultivars bedoeld, gekweekte snijrozen.

De rozenfamilie is ongelooflijk groot, de cultivars maken daar maar een klein deel van uit en bovendien, dat stipten we al aan, zijn er rozen die geen rozen zijn. Waarom ze rozen worden genoemd is niet altijd even duidelijk maar om een of andere reden verdienen ze die erenaam.

Hieronder vind je een aantal echte en onechte rozen vermeld met hun familienaam.

De rimpelroos (*Rosa rugosa*), bloeide oorspronkelijk in Japan, vormt uitbundige hagen en is een snelgroeier. Aan de dikke rimpelige blaadjes dankt deze roos haar naam. Ze wordt vaak langs wegen en in parken aangeplant (weerstaat goed aan strooizout).

De stengels zijn vrij dicht bezet met rechte stekels. De grote bloemkroon is langer dan de kelk. De rozerode bloemen bloeien in juni en juli en vormen in augustus oranje- of rode bottels.

De viltroos (*Rosa tomentosa*), heeft haar stekje tussen hagen en struikgewas. De blaadjes zijn aan de onderzijde viltig behaard. Ze bloeit in juni met bleekroze bloemen. De stekels aan de takken zijn ietwat gebogen. Verwar niet met de hondsroos waar ze op lijkt.

De hondsroos (*Rosa canina*), groeit in het wild in heggen en struiken. Aan de boogvormige stengels zitten de gekromde stekels als scherpe snaveltjes. De blaadjes zijn kaal, soms kort behaard, niet of weinig beklied. De roze of witte bloemen lijken op die van de viltroos (om het gemakkelijk te maken !!) Dikke kogelronde bottels, rijk aan vit.C zijn ideaal voor het maken van jam als de vogels je niet voor zijn geweest. Hondsrozen worden vaak aangeplant en gekweekt als onderstam voor andere rozen.

De bosroos (*Rosa arvensis*) (vertaald= akkerroos) nochtans is de officiële naam: bosroos. Die roos is een indicator voor leem of leemrijke bodems. Van al de rozen het meest schaduwtolerant. Bloeit in juni-juli met witte bloemen die een heerlijk geurtje afgeven. Klimmer met groene stengels en gekromde stekels en paarsrode bottels. De meest laatbloeiende inheemse roos

De egelantier (*Rosa rubiginosa*), verzamelnaam voor een zeer variabele groep rozen verdeeld in afzonderlijke soorten zoals: de Schijnegelantier (*Rosa columnifera*), de Wilgbladige roos (*Rosa elliptica*), de Kraagroos (*Rosa agrestis*), de Kleinbloemige roos (*Rosa micrantha*). Het is een groep rozen met sterke bekliering en appelgeur. Een plant voor uitgesproken kalkrijke milieus: vnl. kalkrijk duinzand.

De duinroos (*Rosa spinosissima* (synoniem : *Rosa pimpinellifolia*). Groeit in de duinen aan de westkust, bloeit volop in mei-juni met roomwitte bloemen. Het is meest vroege inheemse soort. De stengels zijn dicht bezet met rechte stekels en rode korte naaldjes. De bottels zijn violetrood tot zwart, zelden helderrood.

Bij de wilde rozen valt het op dat de bloemen zo eenvoudig zijn vergeleken met de cultivars.

Sommige wilde soorten worden niettemin gebruikt bij het kweken van cultivars.

De Baccarat-roos is een cultivar, een zuiver rood gekweekte roos. Witte en roze Baccarat-rozen bestaan niet. Ruim 50 jaar geleden zijn die ontstaan na meer dan 20 kruisingen van een ouderwetse thee-hybride van de Chinese roos.

De kerstroos (*Helleborus niger*). Die bloemen kent vrijwel iedereen, ze lijken inderdaad op rozen maar deze zogeheten roos maakt deel uit van de Boterbloemfamilie (*Ranunculaceae*) en behoort tot het geslacht *Helleborus*. Pas op voor de wortelstok want die is giftig.

Bloeit van november tot maart. De volksnaam ontleent de bloem waarschijnlijk omdat ze rond Kerst bloeit

Rozenkransje (*Antennaria dioica*). Wie weet kom je het tegen in de duinen of op de hei, alhoewel bij ons zeer zeldzaam en een rode lijst soort, familie van de composieten. Een plantje met een onvertakte bloeistengel. Bovenaan, dicht op elkaar enkele meestal roze of meestal witte bloemkorfjes. De roze korfjes hebben stamperbloempjes, de witte hebben meeldraadbloempjes want het rozenkransje is tweehuizig (*dioica*). Bloeit mei-juli.

Rozemarijn (*Rosmarinus officinalis*). Staat in de flora gerangschikt onder de Lipbloemigenfamilie (*Lamiaceae*), geslacht *Rosmarinus*. Dit heestertje met zijn leerachtige naar achter omgerolde blaadjes heeft in de bladoksels bloemen die lila of wit van kleur zijn. Rozemarijn is een medicinale plant en wordt ook gebruikt in de keuken.

Klaproos (*Papaver rhoeas*). Bloeide eertijds samen met de blauwe korenbloem in onze talrijke korenvelden. Een ding heeft de klaproos met de echte rozen gemeen: zij heeft geen nectar maar wel veel stuifmeel. De bloem heeft zeer veel volksnamen en volksgebruiken, denk maar aan de Gentse holhuizekes. Komt vaak op verstoorde grond, vandaar het veelvuldig voorkomen rond de loopgraven in Wereldoorlog 1 (het engelse symbool: de poppy's). De naam "klaproos" verklaart men als volgt: als men een bloemblaadje op de vlakke hand legt en er op slaat geeft het een klap.

De alpenroos. In de Alpen, de Pyreneeën de Karpaten en de Apennijnen prijkt het roestbladige alpenroosje: (*Rhododendron ferrugineum*). Het bloeit in juni en juli. De langwerpige bladeren zijn aan de randen omgekruld en de onderkant is dicht bezet met schubben eerst lichtgroen maar geleidelijk aan roestbruin, vandaar de naam "ferrugineum". De bloemen zijn donkerrood. Dit roosje behoort tot de familie Ericaceae en tot het geslacht *Rhododendron*.

Het wilgenroosje. En juweel van een roosje maar toch géén roosje. Wordt gerangschikt onder de Onagraceae of Teunisbloemfamilie en behoort tot het geslacht basterdwederik en draagt de naam *Epilobium angustifolium*. Niks roosachtig aan maar als we de paars-rode, spitse bloemtrossen aan de toppen van de stengels van nabij bekijken dan hebben die bloemen wel iets weg van roosjes.

De smalle puntige blaadjes doen denken aan een wilgenblad, vandaar de Nederlandse naam. Het wilgenroosje bloeit van juni tot september op

verstoorde grond en op open plekjes in de bossen of op brandplekken.

Het harig wilgenroosje *Epilobium hirsutum* eveneens tot het geslacht basterdwederik behorend maar deze is bepaald hariger dan de eerste. Ook de bloeiwijze is anders want het "roosje" van de harige soort bloeit niet in zulke spitse trossen. Harig wilgenroosje bloeit langs sloten en moerasen

De Gelderse roos; hoorde thuis bij de Caprifoliaceae of kamperfoeliefamilie maar volgens het APG II systeem tot de Muskuskruidfamilie (Adoxaceae) en maakt deel uit van het geslacht *Viburnum* en dat betekent "sneeuwbal". De rijke trossen van *Viburnum opulus* vallen al van ver op: sneeuwwitte bollen tussen het gebladerte. In de herfst worden het glimmende rode bessen die de lijsters graag eten maar waar de kinderen best kunnen afblijven.

De stokroos (*Althaea rosea*) uit de kaasjeskruidfamilie of Malvaceae en van het geslacht heemst of *Althaea*. Een vrolijke lange stok, een ruw viltige opstaande steel van 2 tot 3 m dicht bezet met bloemen in de kleuren: licht- en donkerrood, licht- en donkerpaars, geel, wit en zalmkleur. Door het keukenvenster naar binnen kijkend of half leunend tegen een muur maakt de stokroos er een gezellige feestelijke boel van.

In naam van de "roos" voor u samengesprokkeld door

Gilberte Neyt en Jean De Prez

koester de natuur
zoals je een kind koestert
alleen door je blik

Gilberte

De straatmus kreeg ditmaal medewerking van Trees en Walter voor het verslag

De piepkleine fietstocht op 9 april

De afspraak was bij "Le Chateau Blanc", zoals de Sint-Denijzenaars het neoklassiek Borluut kasteeltje vroeger noemden. De brede Lindendreef, eens Kasteeldreef, bleek al vlug te klein voor de talrijk wachtende enthousiastelingen.

De fiets- en zelfs de autotocht startte met het oversteken van de Rosdambek via de Rijsbrug om de overkant te bereiken. **Het moet ongeveer die plaats geweest zijn waar de oeroude heerbaan Gent-Kortrijk, de moerassige vallei van de zijrivier destijds kruiste, om zo de rechteroever van de Leie te volgen.** Na een korte linkse bocht werd de vallei nu stroomopwaarts gevolgd, langs de Leieriggestraat in Afsnee, tot bij de tuin van Katrien.

We worden hartelijk ontvangen. De gastvrouw excuseert zich : ze kent weinig namen maar de deskundige gastheer zal wat later komen. Dat was ideaal voor een lentebeurt van het geheugen.

De tuin is een groot gecompartmenteerd complex. In elk afzonderlijk tuintje krijg je de gelegenheid om even uit te blazen in een gezellig hoekje, om je even af te zonderen om te mijmeren, of om te genieten van een boeiend boek. Verschillende soorten heggen en hagen werden hiervoor aangeplant. Opvallend zijn deze met Haagbeuken waarbij enkele exemplaren in de loop der jaren wat mochten doorgroeien tot echte Bonsaibomen. Ook de reuze hoge golvende Taxushaag fungeert als een aarden wal voor het beschermen van een oude burcht.

We konden genieten van geurige witte bloemen met roze bloemknopjes van de *Viburnum carlesii*, een *Hydrangea quercifolia* (Hortensia met prachtig eikenblad), *Brunnera macrophylla*, gelijkt op Vergeet-mij-nietjes maar is het niet. Van de *Carex* (Zegge) zijn er meer dan 1000 soorten. We leren dat deze genus behoort tot de familie van de Cypergrassen.

Deze merkwaardige architecturale tuin werd opgenomen in het boek "België, land van tuinen", van J.B. Gabriel, een uitgave van Roularta, een tip om het boek eens te doorbladeren

Daarna terug over de Rijsbrug om in volle vaart de vallei van de Rosdambek stroomafwaarts te volgen naar de monding van de Leie, voor de getemde tuinen. De dulle rit stopte bruusk waar de beek onder de E40 Brussel-Oostende duikt. Met de fiets aan de hand, sommigen met de hand aan de fiets, hebben we de bestemming bereikt, zonder een al te grote omweg : de tuinen van Hilde en Karel.

Eerst bewonderden we de fruit- en groententuin van Karel

- een oude Pereboom, een relict van het verdwenen kasteel
- de Chaenomeles (Japanse Kwee)
- drie Paw-paws (*Asimina triloba*), zeer merkwaardige boompjes met een nog meer merkwaardig seksueel leven. Ze doen het beter met meerdere. De vruchten behoren tot de afdeling delicatessen. Om wetenschappelijke redenen zijn de oude bomen in de Plantentuin geveld. Jonge aanplant vind je nu in de afdeling basale bloemplanten.
- prachtige bramen : Japanse wijnbes, bramen met fijne rode stekels en lekkere vruchten.

Door de inspanning die Karel deed om een grote hoge ruimte af te spannen met draad, heeft hij jaarlijks een aanzienlijke opbrengst van allerlei bessen. De vogeltjes, och-armen, kunnen er enkel naar lonken. Wij, geluksvogels, mogen er af en toe eens degusteren op de proeverijen.

Vooraleer wij de rondleiding kregen in de tuin van Hilde werd ons drank en zelfgemaakte lekkernijen aangeboden.

Enkele planten in de bostuin -*Arabis procurens* – *Epimediums* – *Darmera* – Parelveren.

We werden geïnformeerd over het weinig bekend Zevenblad, dat door de Romeinen zou zijn ingevoerd en wel zonder zaailingen. Het kruid moet eigenlijk, volgens zijn wetenschappelijke naam "Geitenpootblad" worden genoemd. De bijzondere culinaire eigenschappen worden tot heden toe, helaas, te weinig toegepast, o.a. lekker in de soep.

De gastvrouw toont trots een Maagdenpalm, een ongewone vorm van *Vinca*

minor, een souvenir uit het Parc de Bagatelle in het Bols de Boulogne (Parijs). Het blauwe bloempje met smalle kroonbladen werd er, in mei 2004, gespot, na een dag van hevige stortbuien. Het duurde verschillende jaren maar nu heeft deze prachtige *Vinca* eindelijk een analoge plaats weten te veroveren in het "Parc de la Lys".

Kijkend naar het prachtig landschap streek onverwachts heel statig een reiger neer op de aanlegplaats van de bureu.

Hilde liet ons niet met lege handen vertrekken. We mochten elk een plantje kiezen uit een uitgebreid assortiment zoals een *Polygonatum* of 'kiss me over the garden hedge'. Het is een typische Engelse naam. Hagen in England zijn meestal zeer hoog en wettelijk toegestaan, het kussen over een haag is dan niet eenvoudig. Volgens onze opzoekingen op internet wordt *Persicaria orientalis* ook "kiss me over the garden gate" genoemd. Gate is een poort, en als die gesloten is hoe moet er dan worden gekust, en kiss me "over", wat is dat. Een computervertaling van "kiss me over the garden gate" resulteerde in "kiss me over de tuin gate. Gate is volgens het Nederlands Prismawoordenboekje, luchthaventerminal. Het blijft dus technisch een moeilijke tuinzoen.

Toch zouden wij graag die "tuinzoen" aan Hilde schenken voor het zonnig warm onthaal. Vanzelfsprekend willen wij hiervoor de toelating vragen aan Karel!

D A N K ! voor de interessante en gezellige vriendenbijeenkomst.

Les Jardins d'Aywiers: 'Fête des plantes et du jardin'

Het tuin- en plantenfeest vindt tweemaal per jaar plaats in het prachtig Engels park van de oude Cisterciënzer abdij dat nu 'Les Jardins d'Aywiers' heet. Er waren ongeveer 200 standen en het lente thema was dit jaar 'ça marche à l'ombre'. Volgens de Nederlandse uitleg in de folder ligt deze lente de nadruk op schaduwplanten en onderhoudplanten. Elke tuin heeft zijn schaduwzones. Vele planten kunnen zich in weinig licht onthullen en zo een bijzondere atmosfeer creëren. Indien u aangepaste planten kiest, kan u van deze zones een magische schat maken en dit tijdens alle seizoenen.

Bij deze gelegenheid hebben we het gegidst bezoek aan de 'Ancienne abbay d'Aywiers' gevolgd. De heer Limaube, de huidige eigenaar, geeft zelf rondleidingen. Zijn woning is het grote grijswit gebouw, rechts na het binnenkomen, een gebouw dat wat hoger gelegen is, waar een heuvelflank begint. Het is in kasteelstijl Lodewijk XV van midden 18de eeuw en het is nog geen beschermd monument.

Dicht bij Ohain (niet te verwarren met Ophain) ligt het gehucht Couture-Saint-Germain waar de abdij werd uitgebouwd. Deze twee plaatsen behoren nu bij de gemeente Lasne. De naam Aywiers is de vervorming van Awirs, een dorpje in de Maasvallei enkele kilometers ten westen van Luik en zou afgeleid zijn van het latijn 'aqua' wegens het groot aantal waterbronnen. Volgens de gastheer is de uitspraak van Aywiers zoals 'évière', maar de Walen gebruiken een andere uitspraak. Couture-Saint-Germain heet dus eigenlijk Aywières.

Ongeveer in 1195 werd in Awirs een Cisterciënzer nonnenabdij gesticht, afhankelijk van de beroemde abdij van Aulne (Henegouwen, gesticht in de 7de eeuw en genoemd naar de vele elzenbossen toen in de streek). Maar de dames verlieten de Maasvallei begin 13de eeuw en stichtten Aywiers in de mooiste streek van de rivier La Lasne.

Op de heuvelflank, rechts en wat verder dan de witte privé-woning, heeft men een panoramisch zicht op de tuinbeurs, ideaal geschikt voor uitleg over 'Les Jardins d'Aywiers'. De streek is zeer waterrijk, met vele bronnen,

en dus zeer moerassig. Het eerste werk bij de aanleg van de abdij was zorgen voor voldoende afwatering. Dit systeem bestaat nu nog gedeeltelijk. Het zijn echte gewelfde ondergrondse tunnels over vrij grote afstanden die zelfs als vluchtwegen zouden hebben gediend. Het terrein van de abdij was 2 000 ha en werd omgeven met een 5 km lange muur. Delen van de muur en enkele toegangspoorten zijn nu nog te zien. Ongeveer centraal op het huidige terrein, op de weide met de vele standen, was de plaats van de voormalige abdij en kerk. Meer naar rechts, dus verder op het terrein, zijn er verschillende vijvers van de abdij, aangelegd volgens rechthoekige patronen, behalve de laatste die recent werd aangelegd en zo goed mogelijk werd geïntegreerd. De verschillende vijvers worden gevoed door een originele, weliswaar gerestaureerde bron van de abdij: het is de kleine cirkelvormige vijver met de fontein.

De abdij kende gedurende ongeveer 200 jaar een grote bloei. De heilige Lutgardis, geboren in Tongeren, stierf hier in 1246. Een gedenksteen aan de ingang herinnert aan dit feit.

De wijngaarden van de abdij lagen op de heuvelflank, die ongeveer naar het noordwesten is gericht. Het was de beste plaats in het gebied om toch wijn te kunnen produceren. Men kweekte allerlei groenten, medicinale planten enz. Ze werden uitgevoerd naar o.a. hun hotels in Nijvel en het Brusselse. Er waren stallingen, molens, houtskoolovens enz., en ook een brouwerij.

De bewoners buiten de muren dienden een deel van hun oogst af te geven aan de abdij. Bij een slechte oogst gaf dat aanleiding tot ongenoegen en er ontstonden soms hevige en gewapende twisten. Rond 1500 werd de abdij geplunderd en vernield en later kwam de beeldenstorm. Aywiers werd, in de duistere perioden, steeds kleiner en als het ware een steengroeve voor bouwwerken in de omgeving. Maar de abdij werd heropgebouwd. In de 18de eeuw was de abdij ongeveer beperkt tot binnen de huidige nog bestaande muur en werd verbouwd: een nieuw ingangscapex en het kasteel; de abdij en kerk waren al verdwenen. Toen was het Franse revolutie en het terrein belandde in privé bezit.

Tijdens de rondleiding toont de gastheer een inspectiegat en toegangs-

steen tot een tunnel. Het afwateringssysteem moet regelmatig worden onderhouden. De gebouwen en de muren werden opgericht om bestand te zijn tegen het water. De funderingen bestaan uit waterdichte arduinstenen tot boven de waterlijn en vervolgens werden bakstenen gebruikt. De muur bestaat uit de oudste bakstenen wat duidelijk te zien is aan de typische verwerkingen. De enkele huisjes langs de muur waren kapellen van de abdij.

Vervolgens krijgen we een chronologisch en gedetailleerd overzicht van de eigenaars na de Franse revolutie, van de families "Des Dansaert aux Limauge". Zie hiervoor bv www.aywiers.be en www.lasne.be.

Tot slot wordt de aandacht gevestigd op de oudste boom, uit de tijd van de abdij: een *Quercus x rosacea* (*Q. petraea* x *Q. robur*).

Walter Van Look

Twee arboreta op één dag !

Reeds lang staat op ons verlanglijstje een bezoek aan het gerenommeerde Arboretum (en de tuinen van) Trompenburg te Rotterdam. Hoe kan dit arboretum kort worden gekarakteriseerd ? Het geheel schenkt de bezoeker een zeer gevarieerd en gemengd aanbod, en veel van de afdelingen vertonen een duidelijke maturiteit. Er zijn eerder formele borders met vaste planten, een soort galerij met Blauweregen, grote collecties met *Hosta* en *Hibiscus*, oude bomen, veel bijzondere coniferen, etc. Daarnaast was er een hangende vraag naar een hernieuwd bezoek aan het Arboretum Kalmthout, aangezien de vorige keer echt lang geleden is. In dit arboretum zijn trouwens grote vernieuwingen en uitbreidingen doorgevoerd, en het aanbod in de shop en het plantencentrum is merkbaar groter geworden. De tuin is beroemd door het uitzonderlijke aanbod aan soorten en cultivars, en vooral door het fraaie landschap waarin deze bomen en struiken zijn opgenomen.

Deze twee wensen zijn nu gecombineerd tot een mooi en goed haalbaar

geheel, een iets langere busrit om te starten, en twee kortere ritten op de terugweg. Hier volgt nu een samenvattende bespreking van beide arboreta, gebaseerd op de informatie die op de websites aanwezig is, plus commentaar van ervaren bezoekers.

Arboretum Trompenburg <http://www.trompenburg.nl/>

Trompenburg Tuinen & Arboretum is een prachtig aangelegde plantentuin met een grote collectie bomen, struiken, vaste planten, bollen en knollen. De tuin ligt aan de rand van het Rotterdamse centrum in de wijk Kralingen en is een ware schatkamer voor plantenkenners; een weldaad voor wandelaars op zoek naar rust in een drukke stad.●●

Het ontstaan van Trompenburg Tuinen & Arboretum dateert uit 1820. Door samenvoeging van een voormalige Kralingse buitenplaats, diverse percelen weiland en een aantal aangrenzende tuinen is de tuin uitgegroeid tot de huidige oppervlakte van 8 hectare.●●

In 1825 bouwde Hendrik Wachter "Huize Zomerlust" aan de Lage- of Honingerdijk. Hij gebruikte het huis als weekend- en zomerverblijf en liet de tuin achter het huis aanleggen in de toen modieuze Engelse landschapsstijl.

In 1857 vestigde de familie van Hoey Smith (toen nog Smith) zich op buitenplaats Zomerlust. Het bezit werd uitgebreid met enkele percelen weiland en ca.1870 omgedoopt tot Trompenburg. De naam Trompenburg kwam van een andere buitenplaats, ook in bezit van James Smith, waarvan het huis in 1833 gesloopt was. Het gedeelte ten westen van de oorspronkelijke tuin werd in 1870 aangelegd in de stijl van Zocher. Uit die tijd stammen de *Taxodium* (moerascipres), de *Thuja* reuzenlevensboom), enkele *Fraxinus* (essen) en de *Taxus* (venijnboom), bomen die nu nog steeds te bewonderen zijn.

De familie Smith was zeer geïnteresseerd in bomen, vooral de bijzondere soorten kregen steeds meer hun aandacht. Mevr. Griettie Smith, echtgenote van Wiliam Smith (1849-1918) bracht de tuin in 1939 voor het eerst in kaart.

De stad Rotterdam breidde uit en de Kralingse buitenplaatsen moesten wijken voor woningbouw. Trompenburg echter kon zich handhaven, er werden zelfs enkele percelen aan toegevoegd. Het beheer van de tuin

was inmiddels in handen van James van Hoey Smith (1891-1965). Hij genoot bekendheid in natuurbeschermingskringen. Hij legde contacten met kwekerijen in Engeland, Frankrijk en Duitsland en begon met de aanleg van een Arboretum.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam het beheer van Trompenburg Tuinen & Arboretum in handen van J.R.P. (Dick) van Hoey Smith. De rododendroncollectie en de bomenverzameling werden groter en ook de verzameling cactussen, dé grote liefde van J.R.P. van Hoey Smith groeide in aantal en in omvang. In 1958 werd Arboretum Trompenburg ondergebracht in Stichting Arboretum Trompenburg. De tuin is sindsdien dagelijks geopend voor publiek.

Het beheer is nu in handen van Gert Fortgens die in 1995 werd aangesteld als directeur/hortulanus. Met de ingebruikneming van het entreepaviljoen in 1996 brak een nieuwe periode aan. De bezoeker wordt nu ontvangen door één van de vele vrijwilligers die zich belangenloos inzetten voor de mooiste tuin van Rotterdam. Er kan een kopje koffie gedronken en een krantje gelezen worden. Er worden diverse activiteiten georganiseerd, zoals bv. de maandelijkse themawandelingen, de halfjaarlijkse Plantendagen en de studiedagen. Daarnaast zijn er regelmatig thema-weekenden zoals bijv. een Hostaweekend of een Camelliaweekend.

Wat vindt u in Trompenburg Tuinen & Arboretum? ●Bomen en struiken uit de hele wereld, u vindt er de nationale referentie collectie van de eiken, beuken, ligusters, dwergconiferen, hultst en rododendron. Duizenden vaste planten, waaronder de nationale collectie Hosta en Rodgersia, waterplanten, bollen en succulenten. Alle planten in de tuin zijn voorzien van een naambordje met daarop de familie- en de soortnaam en de plaats van herkomst.

Eiken●

De oorsprong van de uitgebreide eikencollectie zijn de eiken die door de Heer J. van Hoey Smith in de dertiger jaren gekocht werden bij Hesse in Weener, Duitsland, een kwekerij die het sortiment van Muskau, het landgoed van Fürst Pückler, vermeerderde. Bij het aantreden van de heer J.R.P. van Hoey Smith bij het beheer was dit de basis van waaruit hij deze collectie verder uitbouwde, een uitbouw die nog steeds niet is voltooid en wel nooit geheel voltooid zal worden.

Een feit is echter, dat het eikengenus een uitzonderlijke diversiteit ver-

toont; groenblijvend en bladverliezend, hoge bomen en lage struiken, geen of een sublieme herfstkleur, etc. etc. Dat is ook de reden waarom het eikensortiment van Kew Gardens in Londen, waar zij bij elkaar zijn geplant, een prachtige groep vormen, terwijl de eveneens bijeen geplante populieren en berken visueel totaal onaantrekkelijke groepen zijn geworden.

Eiken komen voornamelijk voor op het noordelijk halfrond, maar ook tropisch Zuidoost-Azië (tot en met Indonesië) heeft eiken. De meeste soorten eiken komen voor in Mexico. Deze zijn echter bijna alle groenblijvend en bij ons niet winterhard, hoewel ze daar meest hoog in de bergen groeien. In Canada en Siberië is het voor eiken te koud. Wereldwijd kennen wij meer dan 600 soorten.

Zij zijn alle éénhuizig, doch kruisbestuiving door andere soortgenoten geeft altijd een betere eikeloogst. Eiken kunnen zeer oud worden. Wij bezochten de oudste eik van Europa in het dorpje Bierbaum bij Graz in Oostenrijk. Deze boom werd reeds genoemd in documenten uit het jaar 990 en moet dus toen al een opmerkelijke omvang hebben gehad. Een schatting van 1200 jaar lijkt reëel.

Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door zijn hout, dat door het looizuur en hardheid uitermate duurzaam is en daarom veel voor de scheepsbouw werd gebruikt. Aan de opbouw van de Engelse oorlogsvloot wordt de schuld gegeven van de ontbossing van het Engelse landschap. Hoeveel majestueuze eiken nodig waren voor het bouwen van één 'man of war' kan men zich nauwelijks voorstellen. ☹☹

In Amerika onderscheidt men de 'red oaks' en de 'white oaks'. De laatste hebben, evenals de Europese eiken, gelobde bladeren. De red oaks daarentegen hebben getande bladeren en vrijwel altijd hebben de eikels twee jaar nodig om te rijpen.

De vermeerdering van eiken is het gemakkelijkst door zaaien, waarbij de eikel direct na de oogst de grond in gaat. Deze maakt dan nog hetzelfde seizoen een penworteltje van soms wel tien centimeter lang. Eikels kan men slecht bewaren en ze verliezen de kiemkracht snel wanneer niet zeer speciaal behandeld. Ze maken een penwortel, die zeer diep de grond in gaat en daardoor de eik zeer goed bestand maakt tegen droogte.

De tweede wijze van vermeerden is door enten. Eiken enten echter vereist veel vakmanschap, daar het een zeer precies werk is en als dit niet 100% goed wordt gedaan, slaat de ent niet aan. Stekken is een ander sys-

teem. Hiervoor geldt een vuistregel, namelijk als een boom niet spontaan aflegt, kan die ook niet worden gestekt. Dat is bij alle bladverliezende eiken het geval; stekken lukt eenvoudig niet. De enige uitzondering zijn de groenblijvende eiken. Die kan men vermeerderen door afleggen en dus ook stekken, doch dan wel met groeistoffen en bodemwarmte, zaken die alleen beschikbaar zijn op professionele bedrijven. De heer J.R.P. van Hoey Smith heeft ook geprobeerd eiken te enten, doch het succes was zo gering, dat hij het voortaan aan bevriende kwekers heeft overgelaten. Ook weer een algemene vuistregel: altijd enten van griffels uit de kop van de boom gesneden. Die geven enten met een goed doorgroeiende hoofdscheut. Laat men enten van zijloten, dan geven die vaak een meer dwarsgroeiende habitus aan de jonge plant, die 'de lucht niet in wil'. Evenals bij de beuken het geval was, zijn ook de eiken spontaan gekruist en wij hebben hoogst interessante nakomelingen gevonden. Soms als zaailingen, die ergens in de tuin opkwamen en soms tussen de normale zaailingen in zaaibakjes. Meestal waren de ouders direct herkenbaar omdat ze beide eigenschappen van hen vertoonden. Zo kruiste de rechtop groeiende eik met de eik met het blad als een hanenkam en het resultaat was een rechtopgroeiende eik met hanenkamblad. Beide waren cultivars van onze gewone eik *Quercus robur*; rechtopgroeiend heet 'Fastigiata', hanenkamvormig heet 'Cristata' en daarom gaf de heer J.R.P. van Hoey Smith deze de naam *Quercus robur* 'Facrist', een combinatie van die van de ouders. Op dezelfde wijze noemde de heer J.R.P. van Hoey Smith *Quercus* 'Macon' (*macranthera* x *conferta*), *Quercus* 'Pondaim' (*pontica* x *daimio*) en nog een aantal andere eiken, die thans op vele kwekerijen in Nederland en ook in het buitenland worden gekweekt. ©

Coniferen ✱

Het woord conifeer betekent 'kegeldrager'. Wereldwijd zijn coniferen van uitzonderlijk groot belang. In de bouw stamt 80% van alle hout van coniferen, terwijl ook wereldwijd 70% van alle bossen uit coniferen bestaan. De voornaamste soorten op het noordelijk halfrond zijn de dennen, die het grenenhout leveren (*Pinus*) en de sparren (*Picea*), die het vurenhout leveren. Op het zuidelijk halfrond zijn de *Podocarpus*-soorten van even groot belang.

Er bestaan 630 verschillende coniferensoorten, die zijn ondergebracht in 20 geslachten en die weer in 9 families. Hiervan komen er 430 van het noordelijk halfrond en 200 van het zuidelijk halfrond. De grotere geslachten zoals de dennen en de sparren zijn meestal niet bedreigd, dat wil zeggen geen ge-

vaar voor uitsterven. Vele kleinere geslachten, soms bestaand uit maar één soort, zijn echter wel degelijk in gevaar van uitsterven en zijn gedeeltelijk al uitgestorven. Er zijn 355 soorten coniferen bedreigd, waarvan 200 zeer bedreigd.

Alleen al op het eiland Nieuw-Caledonië groeien 43 soorten coniferen die alléén daar voorkomen en die alle bedreigd of zelfs zeer bedreigd zijn. 'Zeer bedreigd' betekent, dat zij voorkomen in het Rode Boek van soorten, waar men zeer zuinig mee moet omspringen. In situ, dat wil zeggen op de natuurlijke standplaats, dienen deze te worden beschermd voornamelijk tegen menselijke activiteiten, zoals uitbreiding van landbouwgronden en tegen dieren, zoals bijvoorbeeld de geiten. Ex situ, dat wil zeggen buiten het natuurlijk verspreidingsgebied, dienen deze soorten te worden gekweekt en vermeerderd, om ze later op hun natuurlijke standplaats te kunnen terugplanten.

Cactussen en andere vetplanten®

De verzamelnaam van cactussen en vetplanten is succulenten. 'Succulentus' in het latijn betekent in dit geval: 'met sappige, vlezige bladeren en/of stammen'. Cactussen komen oorspronkelijk vooral in Noord- en Zuid-Amerika voor. De andere succulenten groeien voornamelijk in Afrika, sommigen zoals de Agave ook in Amerika.

De verzameling succulenten is een belangrijk facet van Trompenburg Tui-
nen & Arboretum. Geen bezoeker, die niet een kijkje in de kas neemt. ®Ook
buiten staan winterharde succulenten en wel het sortiment huislook - Sem-
pervivum - waarvan wij er circa 200 verschillende kunnen tonen. Daartus-
sen staan de winterharde schijfcactussen, die in voorjaar en zomer geel, ro-
se en rood bloeien. ®

Tussen 15 mei en 15 oktober staan de sterkere succulenten uit de kas buiten
vóór het zogenaamde Vetplantenmuurtje. Dit muurtje werd door de heer J.
van Hoey Smith en zijn vrouw hoogst persoonlijk opgemetseld met antieke
stenen ertussenin. Het buiten- en wederom binnenzetten is een heel karwei,
doch onze bezoekers waarderen het zeer. Bovendien is het goed voor de
planten zelf. Die krijgen er een meer natuurlijke en gedrongen vorm door
en de kleuren van bladeren en bloemen zijn veel intenser.

Het meest zuidelijke deel van de kas is voor deze buitensucculenten gere-
serveerd. Het begin van deze collecties is precies vast te stellen. In 1923 gin-
gen de heer J. van Hoey Smith en zijn vrouw voor zaken naar de Kanari-
sche Eilanden en op de boot terug namen zij drie kisten vol succulenten

mee. Die werden opgepot en gezet in de oude kas, die stond waar nu de Heidetuin is.

In deze tuin zullen we rondgeleid worden door een ervaren gids, die ons zal laten proeven van de vele facetten en de grote variatie in collecties en landschappen.

Na dit bezoek aan het Rotterdamse arboretum vertrekken we naar de provincie Antwerpen, waar we halt houden in de pittoreske plaats Kalmthout, bekend van de heide (en haar branden).

We worden hier ontvangen in het onthaalcentrum van het Arboretum, waar we zullen starten met een lunch.

Arboretum Kalmthout http://www.provant.be/vrije_tijd/domeinen/arboretum_kalmthout/

De kracht van Arboretum Kalmthout is de eigenheid waarmee de wetenschappelijke plantencollectie in de architectuur van de tuin is opgenomen. De vele bijzondere planten groeien in esthetische arrangementen. De ongebruikelijke combinaties van rijkbloeiende bomen en struiken dompelen de tuin het hele jaar onder in een zee van kleuren. Hiertussen verleiden slingerende, frisse graspaden de bezoeker tot inspirerende wandelingen in de twaalf hectare grote tuin. De landschappelijke aanleg resulteert in een verrassend natuurlijke en harmonische uitstraling.

Arboretum Kalmthout bezit één van de beste en meest gevarieerde plantenverzamelingen van het Europese vasteland. In de tuin vind je honderden rozen, meer dan zeshonderd verschillende azalea's en rododendrons, magnolia's, kerselaars, Japanse esdoorns en nog veel meer. De toverhazelaars van Arboretum Kalmthout zijn wereldberoemd. In januari en februari vinden de Hamamelisfeesten plaats om de unieke winterbloei van de oude en breed uitgegroeide toverhazelaars te vieren. Meer nog dan aantallen en namen is het de schoonheid van de tuin die in elk seizoen de bezoeker opnieuw bekoort.

De collecties van Arboretum Kalmthout behoren tot de absolute top in Europa. Vanuit heel de wereld komen specialisten de planten bestuderen en onderzoeken.

De verzamelingen spelen eveneens een belangrijke rol in het behoud van het plantaardige en horticulturele erfgoed van België, en van Vlaanderen in het bijzonder.

Na de lunch zal de gids ons hier een selectie van de talrijke elementen uit de tuin laten zien, gevolgd door een rondleiding achter de schermen, waarmee u ook een inzicht krijgt in de toch wel complexe werking van dergelijke levende collecties.

Na de rondleiding is er ongeveer een uur voorzien om op eigen initiatief de tuin verder te exploreren (er is véél te zien!), om even te rusten en te genieten van een drankje in de cafetaria, of om u te laten verleiden door het uitgebreide aanbod in de shop (met veel artikelen van de RHS, de Royal Horticultural Society) en in het plantencentrum.

Practisch

Zaterdag 27 augustus

Vertrek 8 u, Gent, Land van Rodelaan, P & R

Aankomst 10 u, Arboretum Trompenburg, Honingerdijk 86, Rotterdam

Rondleiding met gids, 10.15 u – 12 u. Vertrek 12 u

Aankomst 13 u, Arboretum Kalmthout, Heuvel 2, Kalmthout

Lunch in het onthaalcentrum (soep, koude schotel + drankje, koffie + gebak)

Rondleiding met gids, 14.30 u – 16 u

Vrije wandeling & bezoek aan shop en plantencentrum

Vertrek naar Gent 17 u, Aankomst Gent 18 u

Inschrijven

Door overschrijving van 75 Euro op het gewone rekeningnummer van De Vrienden van de Plantentuin Gent (zie binnenkaft), Willy Maststraat 51, 9032 Wondelgem, met de vermelding "uitstap Rotterdam & Kalmthout". Het aantal plaatsen is beperkt.

TEN LAATSTE op 31 juli 2011

Lidgeld 2011 (geldig voor een gezin)

Lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening IBAN- BE21 0011 1921 5403 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem, met als vermelding "lidgeld 2011" en "naam van het lid".

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen)

Lid, 5 jaar	50 euro
Beschermend lid, 5 jaar	75 euro
Steunend lid, 5 jaar	125 euro

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Lid voor het leven	200 euro
Beschermend lid voor het leven	350 euro
Steunend lid voor het leven	550 euro

Men kan ook lid worden door aankoop van het boek 'Planten-Odysee', inclusief een waardebon voor lidmaatschap, aan de prijs van 15 euro (+ 4 euro verzendingskosten). Dit bedrag kan overgeschreven worden op rekening IBAN- BE21 0011 1921 5403 van Vrienden Plantentuin met vermelding 'Planten-Odysee'.

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 30 - Nummer 2 - juni 2011 ISSN 0777- 8821

Redactie en lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur. Coördinator: Karel Reusens.

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Jean De Prez, Paul Goetghebeur, Gilberte Neyt, Karel Reusens, Trees Rosseel, Straatmus, Bernard Symoens, Walter Van Loock.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar: alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

Print: Atlas Copy, Ledeberg

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2011

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

DIGITAL PRINT CENTER

WWW.ATLASCOPY.BE

ATLAS

COPY

HUNDELGEMSESTEENWEG 7
9050 LEDEBERG - GENT
09 245 02 25
PRINTING@ATLASCOPY.BE

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 30 - nr. 2 - juni 2011
ISSN - 0777 - 8821
v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent

Afgiftekantoor Gent 1
Erkenningsnummer P 608176

België-Belgique

P.B

3/6124

9000